

Dofinansowane przez
Unię Europejską

UTOPIE W PRACY

EST.edu.pl

SPISTRZEŚCI

Wprowadzenie	3
SPECYFIKA I OCZEKIWANIA WOBEC GRUP DOCELOWYCH	4
Młodzi ludzie w wieku 16–25 lat.....	4
Lokalni pracownicy młodzieżowi.....	5
Lokalni decydenci	6
CELE PEDAGOGICZNE PROJEKTU	11
Uczestnictwo i aktywne obywatelstwo	11
W jaki sposób podjęcie koncepcji utopii i dystopii jest istotne w edukacji obywatelskiej młodych ludzi?	12
WŁĄCZENIE I RÓWNE SZANSE	13
Co sprawia, że treść jest inkluzyjna?.....	14
Jak zapewnimy włączenie społeczne?	16
LISTA OCZEKIWANYCH REZULTATÓW	17
Rezultat 1. Podręcznik	18
Rezultat 2. Zbiór działań, narzędzi i plan działania	18
Rezultat 3. Platforma dla działań utopijnych	19
Wynik 4. Podręcznik użytkownika i modele	20
UTOPIE I DYSTOPIE	22
Definicje utopii.....	22
Historia i rzeczywiste aspiracje.....	23
Przykłady utopii w krajach partnerskich.....	25
Definicje dystopii.....	27
Dystopijne przykłady z krajów partnerskich	31
POLITYKA I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA	34
Utopie dla "wojujących optymistów"	35
Wnioski.....	38
WALKA Z DYSKRYMINACJĄ	39
Przegląd europejski.....	39
Cele zrównoważonego rozwoju.....	41
Rola pracy z młodzieżą	41
Utopie i dystopie na rzecz włączenia społecznego.....	42
ZMIANY ŚRODOWISKOWE I KLIMATYCZNE	44
Środowiskowe utopie i dystopie.....	44
Młodzi ludzie martwią się o środowisko, ale czują się bezsilni.....	46

Kluczem może być edukacja młodych ludzi i wspieranie ich poczucia sprawczości.	47
Jak utopie i dystopie mogą zachęcić młodych ludzi do działania na rzecz środowiska i zmian klimatu?.....	48
WNIOSKI.....	52
BIBLIOGRAFIA:.....	54
ZAŁĄCZNIK – KULTUROWE ODNIESIENIA DYSTOPII I UTOPII.....	58

WPROWADZENIE

Niniejszy podręcznik został opracowany w ramach projektu EUtopia, którego celem jest opracowanie innowacyjnego podejścia do aktywnej edukacji obywatelskiej dla młodych ludzi poprzez koncepcje utopii i dystopii. Projekt przedstawia narzędzia i działania promujące aktywne obywatelstwo i uczestnictwo młodych ludzi.

Podręcznik ma na celu zapewnienie lepszego zrozumienia koncepcji utopii i dystopii oraz tego, dlaczego podejście to ma swoje miejsce w pracy z młodzieżą i edukacji obywatelskiej młodych ludzi. Podręcznik ten służy również jako ramy pedagogiczne, redakcyjne i graficzne dla projektu EUtopia. W kolejnych rozdziałach zagłębimy się w szczegóły projektu EUtopia, jego grupy docelowe, strukturę, cele pedagogiczne, a także same koncepcje utopii i dystopii oraz ich możliwe zastosowania pedagogiczne w edukacji obywatelskiej młodych ludzi. W ramach projektu EUtopia mogliśmy przeprowadzić wywiady z 20 osobami pracującymi z młodzieżą z 5 krajów. To było wspaniałe doświadczenie usłyszeć różne aspekty i opinie, w tym miejscu chcielibyśmy podziękować wszystkim ekspertom, którzy pomogli nam i projektowi uzyskać głębszy wgląd w lokalną pracę z młodzieżą i wizję młodych ludzi w zakresie utopii.

Podręcznik został stworzony przez partnerów projektu EUtopia:

- Centrum Edukacyjne EST, Polska
- GYIÖT, Węgry
- SCS LogoPsyCom, Belgia
- Work in Progress, Włochy
- YuzuPulse, Francja

Projekt EUtopia jest finansowany przez Unię Europejską w ramach programu Erasmus+.

SPECYFIKA I OCZEKIWANIA WOBEC GRUP DOCELOWYCH

Młodzi ludzie w wieku 16–25 lat

Główną grupą docelową projektu są młodzi ludzie w wieku 16–25 lat, którzy dzięki swojej edukacji zdobyli podstawową wiedzę o otaczającym ich świecie. Potrafią dostrzegać kontekst, formułować opinie na tematy, które ich dotyczą, myśleć krytycznie, formułować konstruktywną krytykę i w razie potrzeby bronić swoich poglądów. Są otwarci na opinie i poglądy innych.

Definiując grupę wiekową, wzięliśmy pod uwagę obecne przepisy obowiązujące w państwach członkowskich UE dotyczące wieku, w którym obywatele mogą głosować w wyborach. Limit wieku wynosi 18 lat w większości państw członkowskich, z kilkoma wyjątkami, takimi jak 17 lat w Grecji i 16 lat na Malcie i w Austrii.

Naszym celem jest dotarcie do jak największej liczby młodych ludzi, aby zachęcić ich do wyrażania swoich poglądów i odgrywania aktywnej roli w kształtowaniu ich przyszłości. Prawdziwym wyzwaniem jest jednak zapewnienie, by optymizm młodych ludzi nie osłabł. Docieramy do tych młodych ludzi poprzez szkolenia. Skupiamy się na rozwijaniu ich kluczowych kompetencji, takich jak kompetencje wielojęzyczne, kompetencje osobiste, społeczne i umiejętność uczenia się, obywatelstwo, przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturowa, umiejętności cyfrowe, umiejętność czytania i pisanie oraz krytyczne myślenie. Ponadto projekt rozwija poczucie własnej sprawczości młodych ludzi, rozumiane jako większe postrzeganie i wiara we własne umiejętności oraz możliwość wdrażania działań zdolnych do stymulowania zmian i poprawy zbiorowego dobrobytu społecznego.

Lokalni pracownicy młodzieżowi

Lokalnych youth workerów można również uznać za grupę docelową, ponieważ wyniki wygenerowane przez projekt będą miały wpływ na ich pracę i będą ją rozwijać. W związku z tym projekt oferuje im nowe podejście i innowacyjny zbiór narzędzi ułatwiających pracę z młodymi ludźmi w całej Europie.

Pracownikami młodzieżowymi mogą być osoby pracujące w gminach, szkołach, stowarzyszeniach, a nawet w firmach, ale związane z edukacją i rozwojem młodzieży. Są w kontakcie z młodzieżą poprzez wykorzystanie metod edukacji pozaformalnej (uczenie się oparte na doświadczeniu) i nacisk na dobrowolne uczestnictwo (Rada Europy, 2023). Według Rady Europy głównym wyzwaniem dla osób pracujących z młodzieżą jest "sprawienie, by młodzi ludzie czuli się jak w domu, przynależąc do grupy i jednocześnie budując mosty między różnymi grupami".

Według naszych wywiadów z osobami pracującymi z młodzieżą, nie wykorzystują oni koncepcji utopii i dystopii do nauczania młodzieży o edukacji obywatelskiej lub obywatelstwie. Raczej nie korzystają z pomysłów i przykładów, które mogą być związane z tymi pojęciami, ani nie analizują ich szczegółowo. Osoby pracujące z młodzieżą wolą skupiać się na własnych przykładach lub doświadczeniach młodych ludzi, aby tworzyć debaty i dzielić się opiniami. Koncepcje te mogą być jednak użytecznymi narzędziami pomagającymi młodym ludziom rozwijać swoje pomysły i zwiększać ich zaangażowanie obywatelskie. Projekt EUtopia zapewnia nowe podejście, aby pomóc osobom pracującym z młodzieżą w tworzeniu innowacyjnych narzędzi i metod, nauce korzystania z narzędzi cyfrowych i rozpowszechnianiu ich wśród profesjonalistów pracujących w europejskim sektorze młodzieżowym. Celem jest ułatwienie ich codziennej pracy i zapewnienie praktycznych narzędzi do angażowania i wzmacniania pozycji młodych ludzi w celu osiągnięcia integracyjnego i zrównoważonego społeczeństwa.

Projekt opracowuje zbiór metod wspierania lokalnej praktyki pracy z młodzieżą i promowania zaangażowania społecznego i kulturalnego młodych ludzi poprzez platformę współpracy, aby dzielić

się dobrymi praktykami i doświadczeniami, współpracować lokalnie, a nawet międzynarodowo, i inspirować nowe projekty.

Lokalni decydenci

Poprzez wyniki projektu chcemy wpłynąć na lokalnych decydentów oraz istniejące lub powstające lokalne praktyki, ponieważ skłaniamy młodych ludzi do udziału w życiu ich społeczności. Lokalni decydenci to ludzie, którzy mają władzę w procesie podejmowania decyzji w skali lokalnej. Może to być rada młodzieżowa, burmistrz miasta lub wpływowe stowarzyszenie zajmujące się doradztwem politycznym. Wyzwanie polega na tym, że związek i relacja między młodymi ludźmi a lokalnymi decydentami może być wątką lub w ogóle może jej nie być. Czasami dlatego, że młodzi ludzie nie wiedzą, jak przekazać swoje pomysły i propozycje, a czasami dlatego, że lokalni decydenci nie wiedzą, co zrobić z ich pomysłami lub nie traktują ich poważnie.

Belgia

W Belgii, podobnie jak w innych krajach europejskich, w obszarze młodzieży działa wiele organizacji o różnym profilu działalności. Odzwierciedlając mieszane społeczeństwo tego kraju, wiele organizacji działa w celu wspierania rodzin migrantów i młodzieży oraz promowania integracji społecznej i edukacji w zakresie praw człowieka.

Oprócz klasycznej pracy z młodzieżą, istnieją jednostki harcerskie i inne ciekawe grupy krajowe, takie jak "La Fédération des Jeunes Agriculteurs" (Federacja Młodych Rolników) lub organizacje działające na rzecz popularnego wydarzenia uniwersyteckiego zwanego chrztem, które jest ceremonią inicjacji uniwersytetów w Belgii na pierwszym roku. Nic dziwnego, że największym wyzwaniem dla belgijskich pracowników młodzieżowych jest angażowanie i motywowanie młodych ludzi do większej aktywności, poświęcenia i zaangażowania w określone tematy i problemy społeczne.

Francja

Jednym z głównych wyzwań związanych z dotarciem do młodych ludzi jest to, że wielu młodych ludzi postrzega działania osób pracujących z młodzieżą jako moralizatorskie lub protekcyjne, a ponieważ zazwyczaj mają już pojęcie o tych tematach, nie widzą, czego jeszcze mogliby się nauczyć, dołączając do lokalnych inicjatyw.

Według organizacji, z którymi rozmawialiśmy we Francji, trzy główne wyzwania to dotarcie do młodych ludzi, którzy nie są świadomi lub zaangażowani w te tematy, uświadomienie młodym ludziom, że ich głos ma znaczenie w polityce i zachęcenie ich do głosowania, a także finansowanie średnio- i długoterminowych działań, wspieranie ich projektów i działań oraz ich kontynuacja. Lokalni decydenci i przedstawiciele mają różne stopnie zainteresowania i motywacji do angażowania młodzieży w życie demokratyczne, w tym sensie, że ich główne priorytety polityki młodzieżowej są różne. Dla niektórych najpilniejszym wyzwaniem jest wspieranie integracji społecznej, a dla innych zdolność do zatrudnienia. Mogą oni postrzegać je jako drogi do zaangażowania młodzieży w życie społeczności.

Węgry

Jak widzimy w obecnych węgierskich decyzjach rządu, które dotyczą również młodzieży, młodzi ludzie mają duże wyzwania w zakresie możliwości uczenia się, zwłaszcza w edukacji publicznej. Są jednak elastyczni, mają siłę woli i kreatywność oraz potrafią dobrze ze sobą współpracować. Dlatego każda nowa koncepcja, metoda, narzędzie lub możliwość szkolenia może wzbudzić ich zainteresowanie.

Lokalni pracownicy młodzieżowi zwykle borykają się z codziennymi problemami środowiskowymi, ponieważ nie zawsze są doceniani zarówno pod względem finansowym, jak i moralnym. Ale nadal są zaangażowani w pracę z młodzieżą. Najlepszym sposobem na utrzymanie jakości pracy z młodzieżą na poziomie lokalnym jest zaangażowanie młodych ludzi w odpowiednie tematy, programy i działania. Z wielu powodów, na przykład niskiego wsparcia ze strony rządu, specjaliści ds. pracy kładą nacisk na rozwój zawodu youth workera, aby poprzez to zwiększyć możliwości rozwoju młodych ludzi. Zgodnie

z naszymi wywiadami i codziennymi doświadczeniami, lokalni pracownicy młodzieżowi mogą wykorzystać rezultaty projektu do doskonalenia swojej codziennej pracy.

Dzięki naszym kontaktom możemy dotrzeć do lokalnych decydentów i przekonać ich do korzystania z rezultatów projektu. Możemy zachęcić ich (jak zawsze to robimy) do współpracy z lokalnymi pracownikami młodzieżowymi i młodymi ludźmi oraz gminami młodzieżowymi w celu zbudowania lepszej i bardziej zrównoważonej społeczności. W tym celu rezultaty projektu mogą być dobrym narzędziem. Mogą ułatwić wyjście poza rutynę, stawianie nowych pytań i uzyskanie nowe odpowiedzi.

Włochy

Według osób pracujących z młodzieżą, z którymi przeprowadzono wywiady we Włoszech, młodzi ludzie należący do tej grupy mają niewielką skłonność do planowania swojej przyszłości i "wielkich marzeń". Są bardzo zorientowani na teraźniejszość; ekstremalna dynamika i szybkość kontekstu, w którym żyją i narzędzia jakimi się posługują nie sprzyjają refleksji. Skutkuje to oderwanym i rozczarowanym spojrzeniem na społeczeństwo i jego problemy, a tym samym raczej indywidualistyczną postawą. Młodzi ludzie nie postrzegają siebie jako protagonistów jutra, ani nie czują się potencjalnymi czynnikami zmian. Jako włoski partner angażujemy uczniów szkół średnich i studentów, ceniąc sobie kontakty ze szkołami i nauczycielami, z którymi współpracujemy.

Obraz ten jest wynikiem sytuacji na rynku pracy we Włoszech: wszystkie wskaźniki pokazują, że nasz kraj oferuje młodym ludziom mniej możliwości w porównaniu z innymi krajami europejskimi. W 2020 r. stopa bezrobocia w grupie wiekowej 15-29 lat jest jedną z najwyższych w Europie: 22,1% w porównaniu do 13,3% średniej UE-27; NEET (młodych ludzi, którzy nie uczą się ani nie pracują w wieku 15-29 lat) jest więcej we Włoszech niż w jakimkolwiek innym kraju europejskim: prawie co czwarty młody człowiek należy do tej kategorii (23,3%), co stanowi odsetek o dziesięć punktów wyższy niż średnia europejska (13,7%). Dane Eurostatu potwierdzają trudności z wyjściem z tej sytuacji: tylko 3% młodych ludzi w wieku 15-24 lat udaje się przejść od bierności zawodowej do zatrudnienia, podczas gdy w kilku krajach europejskich prawdopodobieństwo to jest czterokrotnie wyższe.

Nawet sytuacja młodych włoskich pracowników nie jest dużo lepsza: mniej stabilne umowy są

zazwyczaj zarezerwowane dla młodych ludzi, a 45% zatrudnionych osób w wieku 15–29 lat pracuje na podstawie umowy na czas określony.

Jako włoski partner będziemy dążyć do dotarcia do środowisk zajmujących się młodymi ludźmi, aby promować treści i wyniki projektu z przekrojowej i multidyscyplinarnej perspektywy. Co więcej, tematy projektu dobrze nadają się do zastosowania w dziedzinie teatru, gdzie mamy kontakty i możliwości współpracy ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami non-profit, które pracują z młodymi ludźmi.

W fazach testowania, wdrażania i wykorzystywania staramy się angażować lokalnych przedstawicieli, aby podzielić się z nimi potrzebą uświadomienia młodym ludziom ich strategicznej roli w bardziej demokratycznym społeczeństwie. Oznacza to również uświadomienie decydom i decycentkom, że młodzi ludzie muszą być w stanie zrozumieć problemy i strategie, aby rozwijać swoje krytyczne myślenie, formułować swoje opinie i wyobrażać sobie alternatywne rozwiązania, aby dzielić się nimi i wspólnie je oceniać.

Polska

Praca z młodzieżą w Polsce odzwierciedla zróżnicowaną tkankę społeczną kraju, z wieloma organizacjami zaspokajającymi potrzeby młodych ludzi w różnym wieku i z różnych środowisk. Wiele inicjatyw koncentruje się na wspieraniu młodzieży i rodzin migrantów, kładąc nacisk na integrację społeczną jako podstawową zasadę. Najpopularniejsze działania młodzieżowe obejmują warsztaty i sesje szkoleniowe (np. umiejętności komunikacyjne, przedsiębiorczość), zajęcia rekreacyjne (np. imprezy sportowe, wycieczki piesze), wydarzenia kulturalne (koncerty, wystawy sztuki), możliwości wolontariatu (np. projekty prac społecznych, inicjatywy środowiskowe), wymiany młodzieżowe i programy mobilności (program Erasmus + jest bardzo popularny wśród polskiej młodzieży).

Jednakże praca z młodzieżą w Polsce stoi przed pewnymi wyzwaniem. Jednym z nich jest angażowanie młodych ludzi w znaczący dialog z decydentami. Wielu młodych ludzi postrzega takie inicjatywy jako protekcyjne i często są oni rozczarowani adekwatnością takich wysiłków do ich doświadczeń i oczekiwań. Kolejnym wyzwaniem jest dotarcie do niezaangażowanych młodych ludzi,

którzy mogą najbardziej skorzystać z nieformalnych zajęć edukacyjnych poza szkołą. Wiele organizacji młodzieżowych traktuje takie możliwości priorytetowo i zapewnia je bezpłatnie dzięki europejskiemu i krajowemu wsparciu publicznemu. Inne podkreślają znaczenie poprawy zdolności młodych ludzi do zatrudnienia i przedsiębiorczości poprzez zapewnienie im konkretnych umiejętności. Korzystając z różnych metod, osoby pracujące z młodzieżą w Polsce pozostają niezachwiane w swoich wysiłkach na rzecz wzmocnienia pozycji młodego pokolenia, wykorzystując innowacyjne podejście i partnerstwa oparte na współpracy, aby wzmacniać zaangażowanie i uczestnictwo młodzieży.

CELE PEDAGOGICZNE PROJEKTU

Uczestnictwo i aktywne obywatelstwo

Kiedy słyszymy słowa "aktywne obywatelstwo" i "uczestnictwo", naszą pierwszą myślą może być historia, na przykład pojawienie się demokracji lub zakres prawa do głosowania. Mogą to być również kwestie czysto polityczne, takie jak wybory i polityka partyjna, które otaczają nas każdego dnia. Ale te pojęcia to znacznie więcej, podobnie jak edukacja obywatelska młodych ludzi.

Kiedy mówimy o edukacji obywatelskiej i zachęcaniu młodych ludzi do uczestnictwa w życiu obywatelskim, do wnoszenia własnego wkładu, do bycia aktywnymi obywatelami, zdolnymi do wzięcia odpowiedzialności za siebie i za swoje społeczności, na różnych poziomach (lokalnym, krajowym i międzynarodowym), koncepcje, które pojawiają się najczęściej, to świadomość, krytyczne myślenie, autentyczne informacje, a także zaangażowanie i upodmiotowienie.

Być może najważniejszym aspektem edukacji jest wzmocnienie pozycji młodych ludzi. Może to oznaczać umożliwienie im podejmowania świadomych decyzji po uzyskaniu odpowiednich informacji, umożliwienie im zabierania głosu, wyrażania swoich opinii i wspieranie ich w zrozumieniu, że mogą coś zmienić, że mogą być zmianą. To coś znacznie szerszego niż udział w życiu politycznym. Wszystko to może mieć wpływ, niezależnie od tego, czy przekłada się na świadome zarządzanie własnym życiem, bycie aktywnym w swoich społecznościach i promowanie młodych ludzi, świadomą ochronę i dbanie o innych i otaczające ich środowisko.

W jaki sposób podjęcie koncepcji utopii i dystopii jest istotne w edukacji obywatelskiej młodych ludzi?

Jeśli zrozumiemy koncepcje utopii i dystopii, możemy zobaczyć, co oznacza idealny świat lub idealne społeczeństwo, lub jak nasz świat może stać się nieidealny. Zrozumienie tych pojęć może również pomóc młodej osobie spojrzeć inaczej na swoją przyszłość i sposób jej kształtowania.

Często zauważamy, że młodzi ludzie mają sceptyczny pogląd na swoją przyszłość, którą postrzegają jako niezależną od nich samych i w większości zdeterminowaną przez czynniki zewnętrzne.

Rzeczywiście, czynników zewnętrznych nie można lekceważyć, ponieważ na wszystkich, w tym młodych ludzi, wpływają czynniki społeczne i gospodarcze oraz ich ewolucja. Jednak ważne jest również, aby młodzi ludzie dostrzegali własną zdolność i sprawczość w zmienianiu swojego życia i środowiska, w którym żyją.

Dzięki koncepcjom utopii i dystopii młodzi ludzie mogą zostać skonfrontowani z wizjami przyszłości, które mogą albo stanowić cele do osiągnięcia, albo uświadomić im, dlaczego ważne jest, aby ich unikać. Naszym celem jest również stworzenie bardziej pozytywnego podejścia do obywatelstwa wśród naszej młodzieży, tak aby dostrzegali, że mają szansę stać się podmiotami swojego życia i społeczeństwa, a nie biernie ulegać okolicznościom zewnętrznym.

Jednym z głównych celów projektu jest zebranie narzędzi i działań, które można wykorzystać w podejściu nieformalnym i pozaformalnym, aby zbliżyć młodych ludzi do aktywnego zaangażowania i uczestnictwa poprzez koncepcje utopii i dystopii. Uważamy, że ważne jest, aby odbywało się to w nieformalnym lub pozaformalnym kontekście uczenia się, ponieważ daje to możliwość uczenia się poprzez doświadczenie i osadzania wiedzy w bardziej świadomy sposób.

WŁACZENIE I RÓWNE SZANSE

Znaczenie włączenia

Zgodnie z Europejską Kartą Lokalnej Pracy z Młodzieżą, jedną z podstawowych zasad pracy z młodzieżą jest aktywne włączanie i oferowanie równych szans wszystkim młodym ludziom. Zdanie to wydaje się bardzo proste na pierwszy rzut oka, ale jeśli poświęcimy trochę czasu na zastanowienie się nad nim, możemy zdać sobie sprawę, że **rodzi ono** kilka interesujących i istotnych pytań, takich jak to, co oznacza oferowanie równych szans, w jaki sposób praca z młodzieżą może być aktywnie włączająca i dlaczego włączenie jest ważne w pracy z młodzieżą.

Aby odpowiedzieć na te pytania, musimy zdefiniować znaczenie i "obszary włączenia".

Znaczenie integracji może być oczywiste. Według Unii Europejskiej "młodzież" oznacza każdego w wieku 13-35 lat, więc jest to bardzo zróżnicowana grupa pod względem wieku, kultury, rasy, narodowości, religii, pochodzenia ekonomicznego i społecznego, wykształcenia, umiejętności itp. Jednym z głównych celów pracy z młodzieżą jest zjednoczenie tej grupy, zrozumienie jej potrzeb i osiągnięcie jej celów. Wspieranie ich w kształtowaniu otoczenia i budowaniu przyjaznej i zrównoważonej społeczności młodzieżowej. Ważne jest, aby byli zaangażowani i świadomi swojej roli w społeczności, co jest możliwe tylko wtedy, gdy czują się mile widziani i czują się komfortowo. Innym ważnym celem jest budowanie bardziej integracyjnego społeczeństwa. Dlatego najlepszym, co może zrobić osoba pracująca z młodzieżą, jest zapewnienie integracyjnej przestrzeni jako dobrego przykładu zdrowego społeczeństwa i promowanie wartości akceptacji i integracji jako podstawy jedności, więzi i bezpieczeństwa społecznego.

Jako osoba pracująca z młodzieżą, chcąc stworzyć integracyjną atmosferę opartą na akceptacji i równych szansach, musisz zwrócić uwagę na kilka różnych aspektów, które mogą pojawić się podczas pracy. Mogą to być różne osobowości i tożsamości młodych ludzi, ich pochodzenie społeczno-ekonomiczne, poziom wykształcenia, zaburzenia psychiczne lub fizyczne, religia i kultura, a także

niezliczone inne aspekty. Oznacza to, że w zależności od różnorodności danej społeczności, podczas pracy należy uwzględniać różne aspekty.

W związku z tym działania i strategie włączające mogą być różnorodne, ale głównym celem jest zawsze zapewnienie równych szans dla wszystkich, aby mogli dołączyć i być częścią działań w pełni, niezależnie od ich zdolności lub niekorzystnej sytuacji.

Co sprawia, że treść jest inkluzywna?

Różnorodność sposobów, w jakie możesz zapewnić integrację jako osoba pracująca z młodzieżą, często wymaga unikalnych i kreatywnych rozwiązań, ale ogólnie sugerujemy zwrócenie uwagi na następujące aspekty podczas tworzenia lub korzystania z narzędzia lub działania:

Dostępność

Kiedy poruszamy ten temat, przez większość czasu mówimy o dostępności miejsca dla osób z zaburzeniami fizycznymi. Należy zwrócić na to uwagę, ale dostępność to znacznie więcej. Odnosi się do pochodzenia społecznego i ekonomicznego uczestników, a także do ich umiejętności. Aby zaangażować młodych ludzi z różnych środowisk i zaoferować im równe szanse, sugerujemy organizowanie bezpłatnych wydarzeń i zajęć, tematowanie ich i zwracanie uwagi na wymagany poziom wiedzy i atmosferę.

Metodologia

Jeśli chodzi o metodologię, kluczem może być edukacja nieformalna i pozaformalna. Obie opierają się na podejściu multisensorycznym, które może przynieść wiele korzyści młodzieży z SLD lub zaburzeniami psychicznymi. W przypadku edukacji pozaformalnej młodzi ludzie mogą wypróbować różne role, strategie i rozwiązania, aby znaleźć swoją drogę; w międzyczasie stosują podejście uczenia się przez działanie.

Podjęcie step-by-step

Tworzenie przestrzeni integracyjnej jest również procesem uczenia się dla młodzieży i osób pracujących z młodzieżą. Dlatego zapewnienie przestrzeni do lepszego poznania się i dowiedzenia się więcej o potrzebach jednostek i grupy jest kluczowe. Aby stworzyć bezpieczną przestrzeń, zasady muszą być jasne, doceniamy siebie nawzajem i nie tolerujemy dyskryminacji, zastraszania ani mowy nienawiści.

Atmosfera

Stworzenie atmosfery sprzyjającej integracji ma kluczowe znaczenie. Młodzi ludzie muszą czuć się akceptowani, kochani i doceniani ze względu na to, kim są; mogą być otwarci, zadawać pytania, być ciekawi, ponosić porażki i czuć, że ich opinia i potrzeby są ważne. Pracownicy młodzieżowi muszą pamiętać, że są wzorem do naśladowania dla młodzieży, więc to, jak się zachowują i reagują na rzeczy, wpłynie na atmosferę i sposób, w jaki młodzi ludzie odnoszą się do siebie nawzajem.

Wsparcie indywidualne

W bardziej rozbudowanej grupie nieuniknione jest posiadanie kogoś, kto potrzebuje bardziej indywidualnego wsparcia, aby mieć równy dostęp i możliwości. Aby zapewnić dodatkową pomoc, najlepiej, jeśli więcej osób pracujących z młodzieżą pracuje nad wydarzeniem lub działaniem w ramach projektu itp. Zaangażowanie starszych lub bardziej doświadczonych młodych ludzi może być opcją, jeśli są chętni do pomocy i uzyskania profesjonalnego wsparcia.

Poza podstawami, pamiętaj, że każda sytuacja jest wyjątkowa i nawet osoba pracująca z młodzieżą może czasem zawieść; po prostu upewnij się, że wyciągnąłeś wnioski i poproś o informacje zwrotne, aby poprawić się następnym razem!

Jak zapewnimy włączenie społeczne?

Istotnym aspektem projektu EUtopia jest promowanie integracji i równości. Wszyscy partnerzy są zaangażowani w działania na rzecz młodzieży i mamy różnorodne doświadczenie w dostarczaniu dostępnych i integracyjnych narzędzi i działań w celu uświadomienia młodym ludziom ich możliwości działania, zaangażowania i zapewnienia im równych szans na aktywne uczestnictwo. Dlatego w trakcie trwania projektu organizujemy szkolenie z udziałem młodzieży, aby umożliwić im większe zaangażowanie na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, a nawet międzynarodowym, a dzięki stronie internetowej zapewniamy możliwości dodatkowego wsparcia, dzielenia się dobrymi praktykami i tworzenia sieci kontaktów na europejskim polu młodzieżowym. Ponadto, ramy utopii i dystopii są wielkim atutem w nieszablonowym myśleniu i wymyślaniu kreatywnych rozwiązań w celu stworzenia bardziej inkluzywnego świata.

LISTA OCZEKIWANYCH REZULTATÓW

Podsumowując to, co zostało opisane w poprzednich akapitach, projekt EUtopia ma ambitny cel: obudzić w młodych ludziach chęć wyobrażenia sobie i zaprojektowania lepszego świata oraz bycia coraz większymi orędownikami zmian.

Ale jak można tego dokonać? Przede wszystkim, aby tak się stało, młodzi ludzie muszą mieć pewność, że lepszy świat może istnieć i że mogą pomóc w jego stworzeniu. Powinni zatem znać pojęcie utopii i dystopii nie tylko jako koncepcję filozoficzną związaną z myślicielami z przeszłości. Powinni zacząć rozumieć, że utopie i dystopie są pojęciami aktualnymi, zwłaszcza w odniesieniu do aktywnego obywatelstwa i dążenia do bardziej integracyjnego i demokratycznego społeczeństwa.

W związku z tym rezultaty mają cztery cele edukacyjne:

- uczenie się obserwowania i odczytywania z krytycznym myśleniem cech, słabości i możliwości danego obszaru lub społeczności;
- przyczynianie się do rozwijania poczucia przynależności do społeczności, edukowania młodych ludzi w zakresie aktywnego obywatelstwa, uczestnictwa społecznego i stymulowania ich do tworzenia powiązań, traktując grupę i sieć zarówno jako okazję do nawiązania relacji interpersonalnych, jak i do integracji, poszerzania i doskonalenia umiejętności, a także jako kontekst, w którym współpracują, aby realizować wspólne cele;
- stymulowanie młodych ludzi do mówienia, wyrażania i omawiania swoich opinii, pomysłów i zmian; uczenie się proaktywności, wyobrażania sobie i przewidywania przyszłości;
- nauka wykonywania, planowania, organizowania, ilustrowania pomysłu na projekt przy użyciu przydatnych narzędzi.

Kierując się tymi celami, partnerzy projektu zaplanowali osiągnięcie następujących rezultatów, z których każdy ma dobrze zdefiniowane cele i oczekiwane wyniki.

Rezultat 1. Podręcznik

<p>Główny cel:</p> <p>Zapewnienie teoretycznych podstaw projektu, aby umożliwić pedagogiczne wykorzystanie koncepcji utopii i dystopii w edukacji obywatelskiej.</p>	<p>Oczekiwane wyniki:</p> <p>Broszura ilustrująca związek między teorią utopii i dystopii a dzisiejszą rzeczywistością oraz ich pedagogiczne wykorzystanie</p>
<p>Prezentacja wyników:</p> <p>Podręcznik jest przeznaczony dla osób pracujących z młodzieżą i ma na celu wsparcie ich w tym, jak mogą zaangażować młodzież i sprawić, by zrozumiała swoją ważną rolę w społeczeństwie. Obejmuje on wcześniejsze teorie dotyczące utopii i dystopii oraz formułuje pedagogiczne wykorzystanie utopii i dystopii oraz określa, w jaki sposób i dlaczego utopie powinny być wykorzystywane do edukacji młodych ludzi w zakresie aktywnego obywatelstwa.</p>	

Rezultat 2. Zbiór działań, narzędzi i plan działania

<p>Główny cel:</p> <p>Zebranie angażujących i wspierających narzędzi, które ułatwią dyskusję na temat celów zrównoważonego rozwoju i zwiększą świadomość głównych wyzwań społecznych oraz będą wspierać aktywne uczestnictwo.</p>	<p>Oczekiwane wyniki:</p> <p>Materiały łatwe do zaadaptowania przez lokalnych pracowników młodzieżowych, ułatwiające uczestnictwo młodych ludzi z kreatywnymi i innowacyjnymi pomysłami. Metodologia przedstawiania tych pomysłów decydom.</p>
<p>Prezentacja wyników:</p> <p>Rezultat został zaprojektowany jako zbiór informacji i przemyśleń mających na celu pomoc w budowaniu umiejętności potrzebnych do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu publicznym oraz, ogólnie rzecz biorąc, w życiu społecznym, w procesach decyzyjnych w danym obszarze, w teoretyczno-metodologicznych ramach, które koncentrują się na młodych ludziach, młodych pracownikach i profesjonalistach jako nosicielach pomysłów, wiedzy, zasobów i praw, które dają siłę do zmiany rzeczywistości.</p>	

Rezultat 3. Platforma dla działań utopijnych

<p>Główny cel:</p> <p>Wymiana wiedzy między młodymi ludźmi i profesjonalistami oraz inicjowanie wymiany pomysłów i opinii między młodymi ludźmi i profesjonalistami.</p>	<p>Oczekiwane wyniki:</p> <p>Platforma współpracy mająca na celu rozpowszechnianie najlepszych praktyk w całej Europie; zagwarantowanie bezpłatnego korzystania ze wszystkich opracowanych treści; prezentacja utopii wymyślonych przez młodych ludzi.</p>
<p>Prezentacja wyników:</p> <p>Młodym ludziom trudno jest sprawić, by ich głos został usłyszany i są przekonani, że nie mają możliwości zmiany sytuacji. Co więcej, obiektywna tendencja naszego społeczeństwa do realizowania wyłącznie projektów o krótkoterminowych oczekiwaniach sprawiła, że nie są oni w stanie "marzyć na wielką skalę", co sprawia, że częściej żyją dziś w dość indywidualistyczny sposób, "starając się przetrwać". Nie brakuje przykładów tego, co młodzi marzyciele mogą osiągnąć: pomyślmy na przykład o tym, co zdecydowana myśl i działanie Greta Thunberg były w stanie stworzyć. Jednak skrajny pragmatyzm, który charakteryzuje większość młodych ludzi, może sprawić, że tracą oni z oczu nie tylko potrzebę zmian, ale także możliwości. W tak dynamicznym świecie, w którym postęp technologiczny jest w stanie dokonać niewyobrażalnych rzeczy, a ludzie mogą z łatwością nawiązywać kontakty, komunikacja z resztą świata może być niezwykle łatwa, a dzielenie się pomysłami, projektami, umiejętnościami i narzędziami może stać się wciągającym i ekscytującym procesem. Prezentując inspirujące przykłady w Europie i oferując możliwość skontaktowania się z tymi, którzy realizują takie pozytywne inicjatywy, platforma będzie wspierać młodzież w przekształcaniu ich ideałów w rzeczywistość i zapewni narzędzia dla osób pracujących z młodzieżą i lokalnych przedstawicieli, aby wspierać aktywne uczestnictwo młodzieży. Aby ułatwić korzystanie z platformy, towarzyszy jej podręcznik użytkownika, który ułatwia interakcję i tworzenie sieci kontaktów.</p>	

Wynik 4. Podręcznik użytkownika i modele

<p>Główny cel:</p> <p>Przedstawienie doświadczeń, które partnerzy wprowadzili w życie w swoich krajach w oparciu o to, co zostało opracowane w ramach poprzednich wyników i działań; umożliwienie czerpania inspiracji do rozwiązywania problemów we własnym kraju poprzez adaptację już sprawdzonych modeli.</p>	<p>Oczekiwane wyniki:</p> <p>Zbiór historii ludzi i społeczności, którzy wypowiedzieli życzenie, skonfrontowali je z rzeczywistością, a następnie z powodzeniem zrealizowali, a także projekty młodych utopistów, nad którymi pracowano podczas działań szkoleniowych w ramach projektu.</p>
<p>Prezentacja wyników:</p> <p>Rezultat obejmuje zbiór konkretnych przypadków, pozytywnych doświadczeń i przydatnych praktyk metodologicznych, aby zapewnić młodym ludziom i osobom pracującym z młodzieżą, które przyczyniają się do ich rozwoju i formacji, narzędzia i czas na wyzwalamie utopii w młodych ludziach, motywowanie ich do udziału w życiu publicznym, ułatwianie tworzenia projektów oraz poznawanie dobrych praktyk, aby zainspirować ich do podjęcia konkretnych działań. Rezultat ma na celu przekazanie, że wszelkie zmiany pozostają niemożliwe tylko wtedy, gdy nikt nie zadaje sobie trudu, aby je wywołać. W rzeczywistości to od każdego z nas zależy, czy każda utopia stanie się konkretnym celem.</p> <p>Przewodnik zawiera również zbiór konkretnych scenariuszy warsztatów na temat aktywnego obywatelstwa, z wyjaśnieniem dla praktyków, jak korzystać z działań i narzędzi w zestawie narzędzi oraz jak je wdrażać. Głównym celem warsztatów jest zachęcenie osób pracujących z młodzieżą i profesjonalistów do włączenia nowych perspektyw, kreatywności i wdrażania nowych projektów, narzędzi i działań. Scenariusze można w rzeczywistości łatwo łączyć lub ponownie przemyśleć, aby wykorzystać je w konkretnym temacie.</p>	

Projekt obejmuje również stworzenie koncepcji szkoleniowej dotyczącej tworzenia utopii przez młodych ludzi, w ramach której młodzi ludzie są zapraszani do wprowadzania swoich pomysłów w życie, dzielenia się nimi i budowania synergii. Zostało to zaplanowane jako angażujące doświadczenie

edukacyjne, motywowane chęcią postawienia na zdolności młodych ludzi do marzenia o lepszym świecie dla ich przyszłości. Szkolenie, zaprojektowane w formie stacjonarnej, obejmie oczekiwaną liczbę 15-20 młodych "utoplistów", którzy będą mogli pogłębić swoje umiejętności, wzbogacić się nawzajem i omówić swój projekt.

UTOPIE I DYSTOPIE

Definicje utopii

Utopia z greckiego ou-topos oznacza "bez miejsca" lub "nigdzie". Istnieje jednak również niemal identyczne greckie słowo eu-topos, które oznacza "dobre miejsce". Pierwsze słowo jest neutralne i sugeruje, że utopijny świat nie istnieje i nigdy nie powstanie, drugie jest bardziej pozytywne i wybiegające w przyszłość.

W dzisiejszym użyciu najczęściej mówimy, że utopia jest pojęciem odnoszącym się do idealnego lub doskonałego społeczeństwa, często przedstawianego jako miejsce lub stan istnienia, w którym wszystko jest harmonijne, sprawiedliwe i idealne. Jest to wizja społeczeństwa wolnego od problemów społecznych, politycznych i gospodarczych, w którym wszyscy żyją w pokoju i dobrobycie. Należy jednak zauważyć, że utopia jest często uważana za nieosiągalny ideał, ponieważ trudno jest osiągnąć całkowitą doskonałość w jakimkolwiek społeczeństwie.

Najbardziej znanym i jednym z pierwszych podstawowych dzieł na temat utopii jest Utopia Thomasa More'a opublikowana w 1516 roku. Powieść ta była dość wyjątkowym dziełem na ten temat, ponieważ w tamtych średniowiecznych czasach myślenie i pisanie nieszablonowe oznaczało i oddziaływało w bardziej potężny sposób.

Jednak znacznie wcześniej niż Thomas More, w starożytnej Grecji około 375 r. p.n.e. Platon stworzył Politeję. W dziele tym próbuje stworzyć model idealnego państwa. Pomimo tego, że w dziele porusza również problemy konkretnej greckiej historii, nie opisuje rzeczywistych warunków, ale swoje wyobrażenia o najlepszym możliwym państwie. Teoria państwa Platona jest utopią. Inni starożytni filozofowie, tacy jak Arystoteles i Cyceon, również badali podobne idee idealnego społeczeństwa. Utopijne wizje upragnionego lepszego świata wcale nie muszą dotyczyć całego społeczeństwa. Tomasz More nie miał pełnego oglądu świata, a w średniowieczu zbieranie wiadomości nie było tak szybkie i dokładne jak dziś, więc subiektywne doświadczenie lub to, czego doświadczyliśmy w naszym najbliższym otoczeniu, często miało większy wpływ na nasze opinie o społeczeństwie, ale

jednocześnie, z powodu ignorancji, nieświadomości i braku doświadczenia, utopijny światopogląd był bardziej odważny i znacznie bardziej oderwany od ówczesnej rzeczywistości.

Należy zauważyć, że choć utopijne wizje inspirowały wielu, były one również przedmiotem krytyki. Niektórzy twierdzą, że dążenie do utopii może prowadzić do autorytaryzmu lub tłumienia wolności jednostki. Niemniej jednak koncepcja utopii pozostaje fascynującym i trwałym tematem badań w literaturze, filozofii i teorii społecznej.

Historia i rzeczywiste aspiracje

Na przestrzeni dziejów różni myśliciele i pisarze przyczynili się do rozwoju myśli utopijnej. W XVII i XVIII wieku, w okresie oświecenia, idee utopijne zyskały na znaczeniu. Myśliciele tacy jak Thomas Hobbes, John Locke i Jean-Jacques Rousseau proponowali różne wizje idealnego społeczeństwa, często pod wpływem swoich przekonań politycznych i filozoficznych.

Rewolucja przemysłowa, wojny, cywilizacje i transformacja systemów społecznych w XX wieku nie zawsze przynosiły pożądane zmiany, w wielu przypadkach realizował się scenariusz dystopijny. Ale też zawładnęły wyobraźnią niezliczonych filozofów, pisarzy, poetów i filmowców.

Ale nie tylko w sztuce, filozofii i na płaszczyźnie teoretycznej umacniało się idealne życie obiecane przez utopię. W XIX i XX wieku myśl utopijna nadal ewoluowała. Socjaliści, tacy jak Karol Marks i Fryderyk Engels, wyobrażali sobie utopijne społeczeństwo oparte na zasadach równości i własności wspólnotowej.

Inne wpływowe dzieła utopijne to "Patrząc wstecz" Edwarda Bellamy'ego i "Nowy wspaniały świat" Aldousa Huxleya. W drugiej połowie XX wieku i w XXI wieku pojawiły się konkretne społeczności, których zasady i ustalenia społeczne stworzyły coś lepszego i bardziej idealnego niż otaczająca ich rzeczywistość społeczna, ponieważ ich krytyczne lub religijne postrzeganie i zasady doprowadziły ich do tego.

Tak więc, na przykład, ruch hipisowski, feminizm, wspólnoty intencjonalne, alternatywne rządy, chrześcijańscy anarchiści, kibuce (te ostatnie na długo przedtem) powstały w oparciu o zasadę i idee oddolnej organizacji, motywowanej wspólnym ideałem lub celem, początkowo jako społeczność

niewielkiej liczby osób. Obecnie istnieje wiele alternatywnych stylów życia, które zastanawiają się nad kryzysem klimatycznym i wadami społeczeństwa konsumpcyjnego, które dotyczą również młodych ludzi, i które, oprócz formułowania krytyki, podejmują konstruktywne kroki w kierunku lepszego, bardziej przyjaznego do życia świata poprzez swój styl życia i filozofie.

Pojawienie się między XIX a XXI wiekiem wielu nowych systemów idei, które krytykują istniejące systemy społeczne i wartości, pokazuje zarówno, że nie osiągnęliśmy jeszcze ideału, nigdzie, jak i że pragnienie i wola zmiany są coraz bardziej obecne w życiu codziennym. Oczywiście znajduje to również odzwierciedlenie w podstawowym funkcjonowaniu człowieka, który tak długo, jak żyje na Ziemi, nieustannie dąży do poprawy swoich okoliczności, w różnych wymiarach z wiekiem na wiek. Jednocześnie, nawet jeśli nie możemy powiedzieć, że żyjemy w idealnych lub prawie idealnych warunkach w naszych czasach, od początku istnienia człowieka nastąpił ogromny postęp i rozwiązania mające na celu poprawę świata we wszystkich epokach i różnych społeczeństwach. Nauki medyczne i technologia dysponują obecnie metodami i narzędziami, które wykraczają poza utopijne wyobrażenia z przeszłości. Edukacja, przepływ informacji i możliwości mobilności również zmieniły się i ewoluowały dramatycznie, ponieważ dyscypliny wciąż się rozwijają. I choć kapitalistyczny porządek świata jest daleki od doskonałości, nadal jest najbardziej odpowiedni dla obecnego poziomu rozwoju społeczeństwa i nadal jest znacznie bardziej przyszłościowy i humanitarny niż ustalenia społeczne, które panowały w przeszłości.

Jednocześnie młodym ludziom znacznie trudniej jest dziś stworzyć utopijny, idealny świat. Młodzi ludzie myślą w kategoriach dużych zmian, ponieważ wraz z pojawieniem się Internetu mamy lepszy widok na prawie cały świat, kiedy możemy już wywrzeć duży wpływ, a nawet służyć jako model, podejmując działania w naszych własnych społecznościach i środowiskach. Tak wielu młodych ludzi żyje w sposób, w jaki starsze pokolenie nie jest już w stanie lub tylko w mniejszym stopniu, dlatego młodzi ludzie często dążą do bardziej idealnego życia, ale łatwo zniechęcają się do realizacji utopijnej wizji, ponieważ widzą, że starsze pokolenie niszczy ich marzenia. Jednak wraz z ewolucją świata, sytuacje kryzysowe, problemy na większą skalę i refleksja nad nimi przyniosły twórczą i konstruktywną wolę, by odważyć się marzyć na wielką skalę, tworzyć utopie i działać zgodnie z nimi.

Przykłady utopii w krajach partnerskich

Belgia

Nie jest to powszechnie wiadome, ale koncepcja Utopii powstała w Belgii. Chociaż pomysłodawcą tej idei był brytyjski humanista Sir Thomas More, jego najśłynniejsza książka, Utopia, została napisana w 1516 roku, kiedy przebywał w Antwerpii z królewską misją handlową. Ponadto pierwsza scena książki rozpoczyna się po mszy w katedrze Notre Dame w Antwerpii, gdzie spalony słońcem podróżnik z długą brodą opisuje odległą i pozornie idealną wyspę o nazwie Utopia.

Belgijscy pracownicy młodzieżowi, z którymi rozmawialiśmy podczas projektu, nigdy nie używali koncepcji utopii jako ram dla edukacji obywatelskiej lub innych tematów. Dla tych, którzy chcieliby wypróbować ten interesujący i innowacyjny punkt widzenia, sugerujemy skorzystanie ze słynnej belgijskiej serii komiksów "Les Cités obscures" (1982) (Niewidoczne miasta) autorstwa François Schuiten i Benoît Peeters.

Komiksy odnoszą się do naszego świata, głównie na poziomie architektonicznym, i pokazują wszechświat równoległy do naszego, który tworzy fikcyjne światy między utopią i dystopią.

Francja

Jedną z najbardziej znanych dystopii we Francji jest "Abbaye de Thélème" (Opactwo Thélème) z powieści "Gargantua" napisanej przez François Rabelais'go w 1534 roku. W książce opactwo przedstawione jest jako utopia, w której każdy postępuje tak, jak chce, zakładając, że wszyscy wykształceni i uczciwi ludzie są cnotliwi. Inną bardzo znaną utopią jest "Candide ou l'Optimisme" (Kandyd: Optymizm) Voltaire'a, opublikowany w 1759 roku. W tej książce główny bohater opisuje konkretne miejsce o nazwie "Eldorado" jako utopię. Styl opisu utopii jest często używany w tej książce. Jednak głównym celem jest wyśmiewanie tej optymistycznej wizji świata. Innym przykładem jest francuski film "La Belle Verte" w reżyserii Coline Serreau, który opisuje planetę jako utopię, gdzie mieszkańcy żyją w harmonii z naturą.

Węgry

W literaturze węgierskiej pojęcie utopii pojawiło się po raz pierwszy w XIX wieku, istnieje kilku klasycznych pisarzy, którzy wykorzystali znaczenie tego pojęcia w swoich powieściach. Dwie najbardziej znane na Węgrzech to Madách Imre – *Az ember tragédiája* (Imre Madách: *The Tragedy of Man*) i Jókai Mór *Az aranyember* (Mór Jókai *The Man with the Golden Touch*). Od końca XIX wieku do dziś pojawia się coraz więcej powieści science-fiction, z których bardzo popularna jest Szathmáry Sándor *Kazohinia*.

Włochy

Autorem, który być może najbardziej reprezentuje koncepcję Utopii we Włoszech, jest pisarz Italo Calvino.

Jego książka *Niewidzialne miasta* jest przedstawiona jako seria raportów z podróży, które Marco Polo składa władcy Tatarów Kubilajowi Kanowi. Te miasta są rzeczywiście niewidzialne, ponieważ narodziły się z wyobraźni pisarza, ale są symbolami, a każdy z nich może rodzić pytania i odkrywać nowe punkty widzenia na temat znaczenia aglomeracji miejskich, różnych sposobów ich postrzegania i przemian, jakim mogą podlegać w czasie.

Dla Calvina utopia nie jest ani systemowa, ani teleologiczna, nie składa się z kompletnego i idealnego modelu, do którego należy dążyć w "absolutnym" innym miejscu, ale raczej nieciągła i "pulweryzacyjna", stworzona z samego materiału rzeczywistości. Dla Calvino prawdziwa utopia polega na tym, że pisarstwo może wyczerpać rzeczywistość w jej złożoności i całości. Literatura jest zarówno ekranem, jak i zwierciadłem rzeczywistości; musi być zatem ironiczna i iluzoryczna.

Polska

Pierwszą utopijną powieścią w polskiej literaturze to "Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki" napisana przez Ignacego Krasickiego i opublikowana w 1776 roku. Opisuje historię polskiego szlachcica, który podróżuje po Warszawie, Paryżu i fikcyjnej wyspie Nipu. Podczas podróży szlachcic zdobywa doświadczenie, które uczy go bycia dobrym obywatelem. Utopię opisuje również książka Stanisława Lema "Obłok Magellana" z 1955 roku. Książka opowiada o międzygwiazdowej podróży do gwiazdozbioru Obłoku Magellana. Jest pretekstem do wrażliwej analizy ówczesnego społeczeństwa. Jest to również

wizjonerska powieść o przyszłym rozwoju technik i technologii, z których wiele stało się dziś rzeczywistością.

Pisarze nowszego pokolenia skupiają się bardziej na dystopiach niż utopiach. Dobrym przykładem jest najnowsza książka znanego polskiego pisarza, Jacka Dukaja, *Po Piśmie*. Dukaj pokazuje w niej człowieka u progu nowej ery. Kolejne technologie medialne – od telewizji po wirtualną rzeczywistość – wyprowadzają nas z domeny pisma. Co wyniknie z tak wyraźnie widocznych dziś zjawisk? "Nie napiszę listu – zadzwonię. Nie przeczytam powieści – obejrzę serial. Nie spędzam nocy na czytaniu poezji – gram w gry. Nie robię notatek – nagrywam. Nie opisuję – fotografuję..." W jaki sposób te technologie bezpośredniego przekazywania doświadczeń zmieniają ludzkość?

Definicje dystopii

Dystopia to fikcyjna narracja przedstawiająca wyimaginowane społeczeństwo przeciwne utopii.

Etymologia tego słowa, powiązana z utopią, pochodzi od starożytnego greckiego przedrostka **δυσ-** (dys), który oznacza ideę zła, trudności, nieszczęścia, oraz rzeczownika **τόπος** (tópos), który oznacza "miejsce, lokalizację, kraj". Dystopia jest więc "złym miejscem".

Historia dystopii

Powszechnie mówi się, że pojęcie dystopii pojawiło się po raz pierwszy w XIX wieku w Anglii, a następnie rozwinęło się i stało się znane dzięki słynnym powieściom "Nowy wsłaniały świat" Aldousa Huxleya (1931), "1984" George'a Orwella (1949), a nawet "Fahrenheit 451" Raya Bradbury'ego (1951). W rzeczywistości pierwszą powieścią przedstawiającą dystopię jest "My" ("Мы" po rosyjsku) rosyjskiego pisarza Evgueni Zamiatine z 1920 roku. Historia rozgrywa się w przyszłości. D-503, inżynier statków kosmicznych, mieszka w Jednym Państwie. One State to miasto ze szkła, w którym żyją wszyscy ludzie. W powieści ludzie chodzą krok w krok ze sobą i noszą mundury. Każda osoba jest oznaczona numerem. One State to totalitarne państwo, które twierdzi, że rzędzi wszystkimi ludzkimi działaniami i czyni ludzi szczęśliwymi. W trakcie opowieści D-503 zdaje sobie sprawę, że pociąga go "stary świat", który charakteryzuje się wolnością, nieprzewidywalnością i niepewnością szczęścia.

Według Laurenta Bazina, wykładowcy literatury, dystopia narodziła się w tym samym czasie co utopia, w okresie renesansu, kiedy ludzie zaczęli budować społeczeństwa kierujące się własnymi wyborami, a nie Bogiem i religią (Radio France, 2023). Podczas gdy niektórzy uważali, że ludzie mogą zarządzać własnym przeznaczeniem (utopia), inni wierzyli, że ludzie nie są do tego zdolni i zmierzają ku upadkowi (dystopia).

Dystopie i kontr-utopie

Dystopia jest jednak czymś więcej niż tylko "kontr-utopią". Kontr-utopia ma miejsce wtedy, gdy czytelnik lub widz od początku historii wie, że fikcyjne społeczeństwo jest wszystkim, czego powinniśmy unikać (Radio France, 2023). Dystopie są bardziej niejednoznaczne w tym sensie, że na początku historii czytelnik lub widz nie może jasno określić, czy wymyślone społeczeństwo jest całkowicie dysfunkcyjne, czy też opiera się na dobrych zasadach. Dystopia może często wyłaniać się z realizacji utopii w społeczeństwie, które ostatecznie obiera inną ścieżkę i w którym pojawiają się usterki. W tym sensie dystopia byłaby wynikiem konkretnej utopii w praktyce, pokazując jej wady oraz zagrożenia społeczne i polityczne. Innymi słowy, dystopia jest badaniem tego, co mogłoby się stać, gdyby społeczeństwo wdrożyło utopijne ideały w ekstremalny sposób. Jednak przesłaniem na końcu każdej dystopijnej fikcji jest walka z tego typu odchyleniami i skrajnościami, aby obudzić absurdalność i niesprawiedliwość takich sytuacji. W trakcie opowieści śledzimy losy bohaterów i ich zmianę spojrzenia na sytuację. Albo walczą i buntują się przeciwko temu, co jest, albo przynajmniej próbują przetrwać i uciec z tego świata.

Rola dystopii

Dystopie tworzone są po to, by potępiać i występować przeciwko politycznemu, środowiskowemu, psychologicznemu i technologicznemu upadkowi utopii. Są one sposobem na uzyskanie pewnej perspektywy na rzeczy, które możemy uznać za oczywiste. Głównym przesłaniem jest ostrzeżenie czytelnika lub widza, aby był bardzo ostrożny w stosunku do utopii, ponieważ w utopiach ludzie są często uważani za jednolitą grupę, której oferuje się jeden uniwersalny sposób życia. W ten sposób pomija się indywidualności, a tym samym zagraża równości w społeczeństwie (Radio France, 2023). Dlatego dystopie nie są dokładnie naszą rzeczywistością, ale są na tyle znajome, że mogą być

niewygodne. Muszą wydawać się możliwe i powiązane z naszą rzeczywistością, abyśmy mogli porównać je z naszą rzeczywistością i zostać ostrzeżeni przed złymi rzeczami, które mogą się wydarzyć w naszych społeczeństwach, jeśli nie będziemy uważać.

Dystopie pozwalają nam myśleć o wszystkich negatywnych możliwościach decyzji i sytuacji. Dystopie to fikcyjne miejsca, w których możemy eksperymentować z tym, co wydarzyłoby się w takich sytuacjach, i przypominać ludziom, że muszą zareagować, zanim osiągną tak ekstremalne etapy. Dystopie są osadzone w przyszłości, aby pokazać możliwą degradację społeczną, dehumanizację i utratę wolności jednostki. Niekoniecznie przedstawiają okrutne i złe sytuacje, ale sytuacje, które są wystarczająco złe, aby przypomnieć nam, że nie musimy akceptować wszystkiego od władz. Dystopie są dość powszechne w dzisiejszej kulturze. Na platformach streamingowych, w telewizji, Internecie i kinach możemy zobaczyć różne dystopijne filmy, seriale, gry wideo i piosenki. Książki i komiksy o społeczeństwach dystopijnych również cieszą się sporym powodzeniem. Dlaczego? Prawdopodobnie dlatego, że dystopia może mieć katartyczny efekt i pomóc nam zastanowić się nad naszym własnym społeczeństwem, jego wadami i cechami oraz tym, co można by poprawić, aby uczynić je lepszym.

Mechanika dystopii

W dystopii władze mają całą władzę, którą często uzasadniają jako środek do zagwarantowania ludziom bezpieczeństwa i szczęścia. To dlatego społeczeństwo nie jest przedstawiane jako budzące strach i złe na początku historii, a przynajmniej dlatego jest akceptowane przez większość. W rzeczywistości, na początku dystopijnej fikcji, społeczeństwo może nawet dawać złudzenie bycia idealną utopią. Przygody głównego bohatera (bohaterów), które śledzimy podczas narracji, ujawnią negatywne aspekty i upadki fikcyjnego społeczeństwa. Główną cechą dystopii, według Miami Dade College, jest to, że władze dominujące nad ludźmi używają propagandy do kontrolowania obywateli. Informacje, indywidualna myśl i wolność są ograniczane, a nawet cenzurowane. Władze są reprezentowane przez figuranta i są czczone przez obywateli. Cena nieposłuszeństwa jest tak brutalna, że większość z nich rezygnuje z przestrzegania prawa. Obywatele boją się świata zewnętrznego i żyją w stanie odczłowieczenia.

Różne rodzaje dystopii

W czasie pojawienia się koncepcji utopii w epoce renesansu dystopie koncentrowały się na filozoficznym aspekcie społeczeństwa, takim jak sposób działania jako grupa lub unikanie nierówności. Jednak stopniowo, od XX wieku, dystopie coraz bardziej skupiały się na aspekcie politycznym. Jednak w XXI wieku aspekt religijny został zintegrowany z dystopią.

Innymi słowy, dystopie wynikają z różnych rodzajów kontroli i władzy, których natura zmieniała się w czasie. Miami Dade College klasyfikuje dystopie według ich rodzajów kontroli:

- kontrola filozoficzna lub religijna, gdzie fikcyjne społeczeństwo jest kontrolowane przez ideologię filozoficzną lub religijną.
- Dystopie oparte na biurokratycznej kontroli wiążą się z wieloma absurdalnymi formalnościami administracyjnymi, przepisami i niekompetentnymi urzędnikami.
- W dystopii opartych na kontroli korporacyjnej społeczeństwo jest kontrolowane przez jedną lub więcej korporacji za pośrednictwem produktów, reklam i mediów.
- Dystopie oparte na kontroli technologicznej przedstawiają społeczeństwa kontrolowane za pomocą komputerów, robotów lub środków naukowych.

Choć są to główne typy dystopii, to kilka z nich często się przenika. Na przykład dystopia korporacyjna może opierać swoją władzę na kontroli technologicznej lub nawet filozoficznej.

Dystopijne przykłady z krajów partnerskich

Belgia

Podczas wywiadów z belgijskimi pracownikami młodzieżowymi zaskakujące było to, że nawet jeśli znają oni pojęcie utopii, prawie nie wiedzą nic o idei dystopii.

Belgijskie filmy o dystopii prawdopodobnie nie są tak znane jak *Igrzyska śmierci* (2012), *Truman Show* (1998) czy nawet *Children of men* (2006), ale można znaleźć kilka fascynujących, takich jak *Vivarium* (2019), miejski horror dystopijny w reżyserii Lorcana Finnegan, czy *Mr. Nobody* (2009), który jest utopijną historią sci-fi o ostatnim śmiertelnym człowieku na Ziemi.

W literaturze można również znaleźć kilku interesujących przedstawicieli tego tematu, takich jak *"La sortie est au fond de l'espace"* (1956) (*Wyjście jest głęboko w kosmos*) Jacquesa Sternberga.

Francja

Podczas wywiadów z francuskimi pracownikami młodzieżowymi i organizacjami młodzieżowymi wymieniono kilka przykładów dystopii. Seria filmów "Mad Max" jest jedną z najczęściej cytowanych we Francji. Niektórzy pracownicy młodzieżowi podali nam kilka odniesień kulturowych używanych przez młodzież, gdy mówią o dystopiach. Są to między innymi film "Diuna", animacja "One Piece" i serial "Altered Carbon".

We Francji powstał francusko-włoski film "Alphaville, une étrange aventure de Lemmy Caution" Jean-Luca Godarda (1965). Opisuje on dystopijne i totalitarne społeczeństwo, w którym uczucia i emocje nie są dozwolone, a komputer z logiką i rozumowaniem kontroluje wszystko. Istnieją książki takie jak "Le dernier Monde" Céline Minard (2007) i "La Zone du dehors" Alaina Damasio (1999). We francuskiej literaturze, kinie lub sztuce dystopia jest najczęściej mieszana z innymi stylami, takimi jak science fiction lub antycypacja.

Węgry

Termin dystopia jest mniej znany wśród węgierskich pracowników młodzieżowych. I chociaż termin ten niekoniecznie jest znany, rozumiejąc jego znaczenie, wiedzą, że wielokrotnie spotkali się z samą koncepcją. To samo myślą o młodych ludziach, z którymi mają kontakt. W końcu dystopia pojawia się w wielu filmach i serialach, jest podstawowym elementem fantastyki i science fiction, które również są bardzo popularne wśród młodzieży. Koncepcja dystopii jest najczęściej przedstawiana jako "najgorszy scenariusz" w pracy z młodzieżą lub, podczas planowania przyszłości, jako obraz, którego chciałoby się uniknąć, podejmując odpowiednie kroki. Węgierska historia, a tym samym kultura, sprawia, że społeczeństwo postrzega siebie jako ofiary. Starsze pokolenia wiele wycierpiały z powodu różnych sytuacji politycznych i wojennych, a dzisiejsze młode pokolenie jest dotknięte pewnymi traumami, które stara się rozwiązać w raczej pozytywnym, konstruktywnym nastawieniu.

Włochy

Dwa przykłady dystopijnych powieści we Włoszech to "2119 - The Undoing of the Sapiens" Sabriny Guzzanti i "Elianto" Stefano Benni. Obie wykorzystują ironię i humor, by opowiedzieć o dystopijnej przyszłości.

W pierwszej z nich reżyserka, scenarzystka i aktorka przenosi się do roku 2119, do świata zrujnowanego przez katastrofy ekologiczne. Powieść porusza aktualne kwestie, takie jak zmiany klimatyczne, koncentracja bogactwa i zależność od technologii. Ludzie są podzieleni między mniejszość potężnych miliarderów i większość ekonomicznych migrantów bez żadnych praw. Roboty zajmują się szkołami, wymiarem sprawiedliwości i informacją. Jedynym wyjątkiem jest Holly, jedyna gazeta pisana przez ludzi, która odgrywa kluczową rolę....

W drugiej powieści zaproponowano serię fantastycznych światów zaludnionych przez nieodparte postacie. Wady i problemy naszego świata są łatwe do wyśledzenia; Benni czerpie wskazówki od polityków i postaci telewizyjnych, pokazując dramatyczną komedię i mieszając fantazję, satyrę, filozofię i science fiction. "Co to za kraj, w którym jedyni, którzy wciąż mają nadzieję, nazywani są desperatami?"

Polska

Wraz z pojawieniem się w XIX wieku idei narodu doskonałego oraz rozwojem cywilizacji technicznej i jej wpływem na kulturę, Zygmunt Krasiński wydał w 1835 roku "Nie-Boską Komedie". Jest to pierwsza antyutopia w literaturze polskiej. Książka opowiada o klęsce rewolucji ludowej prowadzonej pod hasłem wolności, równości i odnowy ludzkości. Istnieją również odniesienia kulturowe w polskim kinie. Polski film "Seksmisja" w reżyserii Juliusza Machulskiego (1984) opowiada o dystopijnym społeczeństwie złożonym wyłącznie z kobiet, w którym wszyscy mężczyźni zniknęli. Kobiety rozmnażają się przez partenogenezę, żyjąc w opresyjnym feministycznym społeczeństwie, w którym aparatczycy nauczają, że kobiety cierpiały pod dominacją mężczyzn, dopóki mężczyźni nie zostali usunięci ze świata.

POLITYKA I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Możemy ogólnie zdefiniować utopie jako "czasowe architektury", które odzwierciedlają oczekiwania ludzi oparte na ich świadomości społeczeństwa, w którym żyją i głównych wyzwaniach współczesności. Po osiągnięciu tego poziomu wglądu w utopie i dystopie, uzasadnione jest pytanie: do jakich utopii powinniśmy dążyć jako współcześni, a zwłaszcza młodzi ludzie, bohaterowie społeczeństwa jutra? Jakie obszary naszego społeczeństwa najbardziej nadają się do utopii i dystopii? Jakie cechy powinien mieć nowy, lepszy i idealny świat, wychodząc od dzisiejszej sytuacji?

Aby znaleźć teoretyczne podstawy pedagogicznego wykorzystania utopii i dystopii oraz ich zastosowania w sferze polityki i partycypacji obywatelskiej, postacią, z której mogą czerpać inspirację młodzi utopiści, jest niewątpliwie filozof i pisarz Ernst Bloch, ze swoją ideą "wojujących optymistów" (Bloch, 2019).

Bloch, w rzeczywistości, rozważał "utopię" w nowym sensie w porównaniu do swoich poprzedników: dla niego nie definiuje ona iluzorycznej i chimerycznej rzeczywistości. Reprezentuje jednak "to, czego dziś jeszcze nie ma, ale co może być jutro". Podejście to stawia w centrum jedną szczególną rzecz: nadzieję. Jest to rewolucyjna nadzieja, która może kierować zbiorowym działaniem w celu przekształcenia przyszłości, wraz z poszukiwaniem szczęścia tkwiącego w człowieku i zobowiązaniem do wiary w możliwość utopii.

Dlatego też, podążając za Blochem, podejście pedagogiczne wykorzystujące koncepcję utopii ma na celu "nauczenie, jak mieć nadzieję": celem nie jest dążenie do świata fantazji, ale określenie, do jakiego rodzaju utopii należy dążyć i kultywować ją. Z tej perspektywy rozróżnia on "abstrakcyjną utopię" i "konkretną utopię" (Bloch, 2019); pierwsza z nich jest czystym pragnieniem, któremu nie towarzyszy żadna wola; z drugiej strony, konkretna utopia jest skierowana na rzeczywistość lub konieczną przyszłość a jej celem jest przekształcenie teraźniejszości, i jest zakotwiczona w sferze publicznej.

"Zbiorowość staje się zatem przestrzenią transcendencji podmiotu: skończoność, która go przeraża, może zostać obalona przez zbiorowy projekt budowania przyszłego świata" (Levitas, 1990).

Utopie dla "wojujących optymistów"

Paradygmat konkretnej utopii jest istotny z pedagogicznego punktu widzenia, w rzeczywistości tych, którzy przyjmują myśl utopijną, można uznać za "wojujących optymistów" (Bloch, 2019), aby podkreślić, że praktykowanie nadziei nie stanowi mentalnego ćwiczenia wyobraźni, ale prawdziwą aktywną pracę na rzecz przyszłego świata, w parze z krytycznym podejściem do dystopijnych warunków współczesnego świata.

Ciekawym przykładem zastosowania koncepcji konkretnej utopii z pedagogicznego punktu widzenia jest 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) Organizacji Narodów Zjednoczonych, które stanowią rdzeń Agendy 2030.

Abstrakcyjnie rzecz biorąc, za 17 celami kryje się pragnienie stworzenia bardziej ekologicznego, czystszej i sprawiedliwego świata; bardziej zrównoważonego i mniej konsumpcyjnego, bardziej wspierającego i mniej samolubnego, bardziej lokalnego i mniej globalnego, bezpieczniejszego i mniej niesprawiedliwego. Ale te same zadania można przekształcić w konkretne cele przy udziale "wojujących optymistów" lub, w kontekście EUtopii, przy udziale młodych utopistów.

Oczywiście młodej osobie trudno jest krytycznie myśleć o każdym z wymiarów SDGs, a tym samym być w stanie rozwinąć aktywną rolę w różnych celach; raczej będzie musiała skupić się na konkretnym kierunku uczestnictwa obywatelskiego, w zależności od swoich skłonności, pragnień i osobistych zdolności.

W szczególności, w oparciu o podejście Agendy 2030, najistotniejsze wymiary, które można zidentyfikować dla utopii zrównoważonego rozwoju to: ekonomiczny, społeczny i ekologiczny.

Ekonomiczny i ekologiczny wymiar Utopii lub Ekotopii

Jeśli chodzi o ekologiczny wymiar możliwych obecnie konkretnych utopii, interesujące jest użycie terminu Ekotopia, zapożyczonego z utopijnej powieści napisanej przez Ernesta Callenbacha. Społeczeństwo opisane w książce jest utopijne i ekologiczne, ale jednocześnie "możliwe". W rzeczywistości cuda technologiczne opisane przez Callenbacha opierają się na prawdziwych badaniach naukowych i odkryciach opublikowanych w czasopiśmie takich jak Scientific American. Ekotopia wynika z chęci naprawienia szkód wyrządzonych planecie. Ale cel ten nie powinien być generowany z dystopii lęku przed katastrofą klimatyczną, ale z realizacji nadziei, że ludzie mogą ocalić Ziemię, aby uczynić ją lepszą dla wszystkich, w tym dla przyszłych pokoleń. Z tego sentymentu wypływa wysiłek zmiany siebie i świata.

Niektóre praktyczne zastosowania związane z tym wymiarem utopii zostaną opisane bardziej szczegółowo w akapicie poświęconym zmianom środowiskowym i klimatycznym.

Społeczny wymiar Utopii lub "Kosmopolitycznej utopii"

Zniesienie "granic" państw narodowych to koncepcja należąca do świata utopii. Jest to jednak perspektywa pożądanego przyszłości oparta na świadomości przynależności do świata, który jest coraz bardziej współzależny pod względem wartości ludzkich (pokój, sprawiedliwość, braterstwo...) i zrównoważonego rozwoju (finanse, ekonomia, eksploatacja zasobów, poszanowanie środowiska...). W tym pożądanym przyszłym świecie każdy obywatel ma prawo "osoby kosmopolitycznej". Urzeczywistnienie tej utopii wymaga opracowania instrumentów prawnych oraz norm wartości i zachowań, które zostaną przekazane obywatelom. A. Papisca wymienia w tym kontekście kilka zasad, do których powinny odwoływać się systemy edukacyjne w celu ukształtowania "kosmopolitycznego obywatela":

- Włączenie kosmopolityczne, ściśle związane z koncepcją demokracji, w której wszyscy uczestniczą w procesach decyzyjnych mających wpływ na wspólne dobro;
- Kosmopolityczna odpowiedzialność, związana z potrzebą kierowania i wdrażania działań politycznych w interesie "wszystkich".

Na poziomie pedagogicznym tworzenie nowej "kultury obywatelstwa" wymaga eksperymentowania i przyjmowania modeli, narzędzi i metodologii, które umożliwiają kształtowanie odpowiedzialnego obywatela obdarzonego wysoką świadomością krytyczną, solidną kulturą prawną i poszanowaniem zasad, a w szczególności "duchem kosmopolitycznym". W tym kontekście warto przypomnieć model edukacji obywatelskiej M. Santeriniego, który, dążąc do tego celu, zakłada:

- przyjęcie odpowiedzialności, indywidualnie i zbiorowo;
- akceptacja i obrona różnic kulturowych;
- rozwój krytycznego myślenia;
- umiejętność znajdowania pokojowych rozwiązań konfliktów;
- gotowość do zmiany stylu życia na rzecz ochrony środowiska;
- wrażliwość na ochronę praw człowieka;
- udział w życiu politycznym na poziomie lokalnym, krajowym i ponadnarodowym.

Te modele pedagogiczne powinny stopniowo angażować różne podmioty w społeczności, od tych najbardziej wrażliwych i odpowiedzialnych (nauczyciele, różne postacie wychowawców...) do tych najbardziej odległych (ze względu na ideologię, poglądy partyjno-polityczne, brak wrażliwości...).

Osobisty wymiar utopii, czyli "Baw się dobrze"

W tym podsumowaniu konkretnych utopii dla współczesnego świata i refleksji nad podejściem pedagogicznym konieczne jest skorzystanie z dogłębnego spojrzenia na osobisty wymiar utopii. Według wywiadów przeprowadzonych przez niektórych partnerów projektu EUtopia, młodzi ludzie są prawie niewrażliwi na pojęcie utopii. Przytłoczeni szybkością naszych czasów we wszystkich aspektach naszego życia, wydają się być "unoszeni przez fakty", "biernymi widzami z niewielką motywacją do działania", "krytyczni wobec społeczeństwa, w którym żyją, ale sceptyczni wobec możliwych zmian". W rezultacie nie ma czasu na refleksję nad sobą, swoimi marzeniami, pragnieniami i pomysłami, nawet na zadawanie pytań o to, co działa, a co nie w ich społeczeństwie, co należy zmienić i dlaczego. Myślą o terażniejszości jako głównej przestrzeni do planowania swojego czasu i są bardzo konkretni w wyznaczaniu celów, raczej indywidualistyczni.

W tym kontekście interesujące jest przypomnienie powieści S. Agostiego "Listy z Kirgistanu": autor wyobraża sobie utopijny kraj, w którym człowiek może naprawdę być człowiekiem i cieszyć się życiem w jego najwyższym znaczeniu. W Kirgizji ludzie mają największe bogactwo: cieszenie się czasem. Czas, o którym mówi Agosti, to czas na refleksję, czas na naukę, czas na bycie wśród innych, czas na porównywanie i brak pośpiechu, by robić coś innego. Kirgizja to miasto zorganizowane w oparciu o zdrowy rozsądek, w którym pracujesz, ponieważ musisz wnieść wkład w społeczeństwo i pomóc innym; uczysz się z chęci poznania, co jest formą przyjemności.

Być może jest to najtrudniejsza do osiągnięcia utopia, ale cytując Blocha: "Nigdy nie było człowieka, który żyłby bez tych marzeń, ale ważne jest, aby je coraz lepiej poznawać, a następnie utrzymywać je we właściwym kierunku, bez oszukiwania nas, ale w taki sposób, że wręcz przeciwnie, pomagają nam. [...]"

Wnioski

Pedagogiczne podejście do tematu utopii nie powinno zaczynać się od dystopijnego postrzegania współczesności, ale od pełnej nadziei reakcji na zmiany klimatyczne, potrzebę większego zrównoważonego rozwoju, nierówności i niesprawiedliwości społecznej. To, co jest najbardziej zdolne do kształtowania "wojujących optymistów", to nie projekcja dystopijnych przyszłości, ale kształtowanie nadziei. Szkolenie to powinno rozpocząć się od umiejętności poświęcenia czasu na:

- obserwację i krytyczną refleksję;
- sformułowanie myśli na temat napotkanych krytycznych sytuacji;
- dzielenie się swoimi przemyśleniami ze społecznością (klasą, stowarzyszeniem, sąsiedztwem...).

To, co może zmienić przyszłość, to z pewnością nie indywidualne pragnienia, ale rewolucyjna nadzieja na wspólne urzeczywistnienie tego, "czego dziś jeszcze nie ma, ale jutro może być". Powinien to być świat, w którym prawa natury są prawami wszystkich i w którym poprzez pełną integrację można zbudować prawdziwą demokrację.

Przy bliższym przyjrzeniu się, te "utopie" są już powszechnie podzielanymi celami, dla których zaplanowano wspólne strategie polityczne i plany działania. To, co należy zrobić, to uświadomić obywatelom, a zwłaszcza młodym ludziom, że to nie tylko międzynarodowe strategie zmieniają świat, ale rewolucyjna nadzieja jednostek i ich społeczności.

Z technologicznymi, komunikacyjnymi i relacyjnymi narzędziami i umiejętnościami dostępnymi dla nas dzisiaj, przyszłość może być dobra.

WALKA Z DYSKRYMINACJA

Przegląd europejski

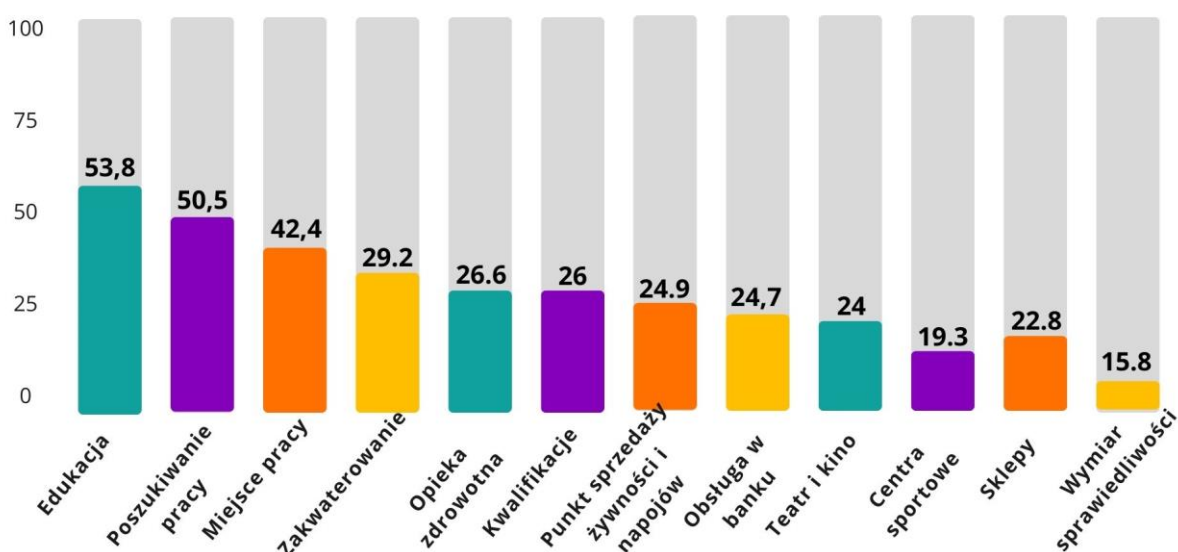
Młodzi ludzie spotykają się z różnymi rodzajami dyskryminacji w Unii Europejskiej. Oprócz najbardziej typowych tematów, takich jak religia i przekonania, narodowość i pochodzenie etniczne, płeć, orientacja seksualna, pochodzenie społeczno-ekonomiczne i zdolności, młodzi ludzie spotykają się również z dyskryminacją ze względu na wiek lub doświadczenie.

Według ankiety przeprowadzonej przez Europejskie Forum Młodzieży na temat dyskryminacji wielokrotnej, w której wzięło udział prawie 500 młodych ludzi (w wieku 18–35 lat) z całej Europy, młodzi ludzie nie są zaznajomieni z pojęciem dyskryminacji wielokrotnej, mimo że mają z nią do czynienia na co dzień. Dlatego konieczne jest podnoszenie świadomości na temat tego problemu w celu zmniejszenia dyskryminacji w ogóle.

Chociaż ankieta była dostępna online w języku angielskim (więc nie dotarła do młodzieży cierpiącej na analfabetyzm ICT i językowy, co jeszcze bardziej naraża ich na ryzyko), wynik mówi sam za siebie:

Dyskryminacja wielokrotna w różnych teoriach

Młodzież w wieku 18-35 lat

(Źródło: Europejskie Forum Młodzieży. (2014). Dyskryminacja. Pozykano 29 VI, 2023 z

<https://tools.youthforum.org/policy-library/wp-content/uploads/2021/04/Multiple-discrimination-and-young-people-in-Europe.pdf>)

53,8% respondentów doświadczyło dyskryminacji w dziedzinie edukacji; 50,5% w poszukiwaniu płatnej pracy; 42,4% w miejscu pracy; 29,2% w poszukiwaniu zakwaterowania; 26,6% w opiece zdrowotnej; 26,0% w uznawaniu ich kwalifikacji; 24,9% w restauracjach, kawiarniach lub pubach; 24,7% przy próbie skorzystania z usług bankowych; 24% w kinie, teatrze lub klubach; 19,3% w centrach sportowych; 22,8% w sklepach, supermarketach lub centrach handlowych; 15,8% w dostępie do wymiaru sprawiedliwości lub systemu prawnego.

Zgodnie z danymi, młodzi ludzie rozpoczynają dorosłe życie w bardzo niekorzystnej sytuacji; dlatego też podnoszenie świadomości na temat przepisów i polityki antidyskryminacyjnej ma kluczowe znaczenie, a praca z młodzieżą musi odgrywać kluczową rolę w tym procesie.

Cele zrównoważonego rozwoju

Cele Zrównoważonego Rozwoju mają na celu osiągnięcie powszechnej wolności, dobrobytu, równości i rozwoju trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju: gospodarczego, społecznego i środowiskowego do 2030 roku. Agenda została ogłoszona przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2015 roku.

Większość z siedemnastu głównych celów jest nierozzerwalnie związana z integracją, zmniejszaniem dyskryminacji i wspieraniem aktywnego uczestnictwa, ale uważamy, że konieczne jest podkreślenie ostatniego z nich.

Cel 17 mówi: "Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju".

Wypełnienie tej ambitnej misji jest możliwe, jeśli wszystkie odpowiednie sektory i interesariusze będą współpracować, aby osiągnąć te cele. W przeciwnym razie można je łatwo uznać za utopijne pomysły.

Dlatego też edukowanie i wzmacnianie pozycji europejskiego sektora młodzieżowego (jako istotnego gracza w tej grze) jest niezbędne do wdrożenia SDGs do ich strategii.

Rola pracy z młodzieżą

Praca z młodzieżą opiera się na wartościach, a wśród podstawowych zasad jest oczywiście miejsce na ochronę praw człowieka wśród młodzieży i zapewnienie im równych szans na aktywne uczestnictwo oraz wsparcie w realizacji ich potencjału życiowego poprzez walkę z dyskryminacją, dlatego rola pracy z młodzieżą w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji jest bezdyskusyjna.

Oprócz kilku aspektów znaczenia kwestii praw człowieka, dyskryminacji, a nawet wielokrotnej dyskryminacji z młodzieżą z naszej perspektywy, chcemy podkreślić dwie zasady.

Pierwszą z nich jest uświadomienie młodym ludziom ich praw do rozpoznawania sytuacji dyskryminacyjnych i przygotowanie ich do walki z nierównościami. Pierwszym krokiem w kierunku równości jest uznanie problemu i znalezienie najlepszych rozwiązań, aby zapobiec sytuacjom dyskryminacyjnym w przyszłości.

Po drugie, młodzi ludzie są kluczem do budowania bardziej inkluzywnego społeczeństwa. Dlatego tak ważne jest uświadomienie im istoty problemu i wykształcenie w nich większej otwartości na inne poglądy, kultury, religie itp. Oprócz rodziny i systemu edukacji, praca z młodzieżą odgrywa ważną rolę w zachęcaniu młodych ludzi do otwartości i ciekawości, gdy spotykają się z czymś nowym, ponieważ wiedza, doświadczenie i otwartość są podstawą akceptacji i integracji.

Jak mówi powiedzenie, zmiana zaczyna się od Ciebie. W przypadku pracy z młodzieżą jest to coś, co należy podkreślać i uczyć młodych ludzi. Muszą być świadomi, że mogą być motorem zmian i że zmiana zaczyna się w ich mikrospołeczności. Aby zapewnić bezpieczną przestrzeń dla zmian, konieczne jest również stworzenie integracyjnej atmosfery dla młodzieży, która może spełnić jedno z ich głównych pragnień, poczucie przynależności.

Poczucie przynależności jest podstawą aktywnego uczestnictwa, nawet jeśli mówimy o przynależności do ludzi lub miejsc. Osoby pracujące z młodzieżą muszą wspierać młodych ludzi w rozwijaniu obu tych aspektów, a kluczem do tego jest zawsze (i znowu) włączanie.

Utopie i dystopie na rzecz włączenia społecznego

Włączenie obejmuje równość, wolność, równy dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej dla wszystkich, bez względu na religię, kolor skóry, orientację seksualną lub pochodzenie etniczne i globalny pokój. Całkiem imponująca lista, prawda? Są to główne wartości utopii. Prawdopodobnie wszyscy zgodzimy się, że zbudowanie idealnej utopii może być ostatecznym celem świata, pomimo dążenia do dystopii opartych na kontroli, ubóstwie, nierówności i zakazie niezależnych myśli. Jak powiedzieliśmy wcześniej, jeśli będziemy współpracować, aby wypełnić tę misję, możemy osiągnąć Cele Zrównoważonego Rozwoju, które mają dość podobne idee do utopii.

Integracja ma kluczowe znaczenie dla partnerstwa projektu EUtopia, a koncepcję utopii i dystopii uważamy za doskonałą podstawę do zrozumienia i budowania idei integracji. Ponieważ utopie opierają się na doskonale ugruntowanej integracji i równości, a dystopie mają na celu zniszczenie nawet załączków integracji, ten kontrast może pomóc nam dobrze zrozumieć różnicę między tymi przeciwstawnymi ideami i uświadomić je następnym pokoleniom, aby zapobiec przyszłym problemom i przejść w kierunku bardziej integracyjnego społeczeństwa. Zdecydowaliśmy się wykorzystać ramy utopii i dystopii jako innowacyjną koncepcję, ponieważ uważamy, że konieczne jest wzmocnienie pozycji młodych ludzi, aby myśleli nieszablonowo i pozwalali swoim marzeniom rosnąć coraz bardziej, aby uwierzyli i byli świadomi, że mogą spowodować fundamentalne zmiany w społeczeństwie.

Główną ideą jest wyobrażenie sobie idealnego świata i zastanowienie się nad krokami, które prowadzą nas do tego pomysłu, więc zasadniczo, od najlepszego scenariusza lub głównego celu, mogą myśleć wstecz, aby zdefiniować pierwsze kroki i zadanie, aby osiągnąć lepsze lub nawet w końcu idealne społeczeństwo. Oczywiście nie oznacza to, że osoby pracujące z młodzieżą muszą zachęcać i wyposażać młodych ludzi do określenia niemożliwego i nieosiągalnego celu, jakim jest odkupienie lub

zbawienie świata w pojedynkę i natychmiast. Ważne jest również, aby zrozumieć, że jest to proces długoterminowy i wymaga wiele wysiłku i ludzi, ale nawet małe rzeczy, które mogą zrobić w swoim codziennym życiu, mogą nas coraz bardziej zbliżyć, a ostateczny cel jest wart walki.

W trakcie trwania projektu zorganizujemy ogólnoeuropejski konkurs wśród młodzieży, aby zachęcić ich do myślenia o możliwych i pożądanym utopiach, a także zapewnimy niektórym z nich możliwość udziału w naszym szkoleniu, podczas którego nauczymy ich, jak wdrażać swoje pomysły w życie. Później te małe projekty będą dostępne na stronie internetowej projektu jako inspiracje i dobre przykłady dla tych, którzy chcą pracować nad swoimi pomysłami na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym lub międzynarodowym. Strona internetowa projektu umożliwi nawiązywanie kontaktów i dzielenie się innymi dobrymi przykładami, aby wspierać i wzmacniać młodych utopistów w podejmowaniu pierwszych kroków w kierunku lepszej przyszłości.

ZMIANY ŚRODOWISKOWE I KLIMATYCZNE

Środowiskowe utopie i dystopie

Czym są utopie i dystopie środowiskowe?

Aspekty tematyki środowiskowej i zmian klimatycznych mogą pojawić się w praktycznie każdej utopijnej lub dystopijnej historii, ponieważ z definicji środowisko jest wszędzie wokół nas, dlatego każda historia rozgrywa się w jakiejś formie środowiska. Utopie i dystopie związane ze środowiskiem i zmianami klimatycznymi często krytykują wpływ człowieka na przyrodę (zmniejszanie bioróżnorodności, rozprzestrzenianie się chorób, trudności w uprawie żywności itp.). Ich celem jest ostrzeżenie przed zagrożeniami dla środowiska, aby skłonić czytelnika lub widza do rozważenia wpływu ich (lub wyobrażonego) stylu życia na środowisko. Biorąc pod uwagę, że utopie również nigdy nie są sytuacjami idealnymi, utopie środowiskowe pozwalają na zniuansowanie każdego dyskursu, który opowiada się za prostym powrotem do rzekomo bardziej naturalnych sposobów życia, co może podawać w wątpliwość medycynę i technologię, a także niesprawiedliwość społeczną lub rywalizację o zasoby.

Ostatecznie zarówno utopie, jak i dystopie środowiskowe rzucają światło na fakt, że kwestie środowiskowe są w pełni powiązane ze społeczeństwem, polityką i ekonomią.

Prace założycielskie

Dystopie o kryzysie ekologicznym nie były tak naprawdę znane aż do lat 70 ubiegłego wieku. Soylent Green, film z 1973 roku zaadaptowany na podstawie powieści "Make Room! Make Room!" napisanej przez Harry'ego Harrisona i wyreżyserowanej przez Richarda Fleischera, jest jedną z pierwszych i najbardziej znanych dystopii ekologicznych. Powieść koncentruje się na negatywnych konsekwencjach przeludnienia dla środowiska, z orientacją polityczną i psychologiczną.

Termin "Ekotopia" jest używany do mówienia o dystopiiach związanych z tematyką ekologiczną. Pochodzi ze słynnej książki o tej samej nazwie "Ekotopia" napisanej przez Ernesta Callenbacha i opublikowanej w 1975 roku. W książce tej 3 stany na zachodnim wybrzeżu Stanów Zjednoczonych zdecydowały się na secesję i stworzenie radykalnego społeczeństwa ekologicznego w całkowitej izolacji. Książka kwestionuje również równowagę między indywidualnością a społecznością oraz poszukiwanie szczęścia i spełnienia. Celem ekotopii jest naprawa szkód wyrządzonych planecie. Ale cel ten nie powinien być generowany z dystopii lęku przed katastrofą klimatyczną, ale z realizacji nadziei, że ludzie mogą ocalić Ziemię, aby uczynić ją lepszą dla wszystkich, w tym dla przyszłych pokoleń. Z tego sentymentu wypływa wysiłek zmiany siebie i świata. Istnieje wiele mniej lub bardziej konkretnych zastosowań tego wymiaru Utopii. Jednym z nich jest "Solarpunk", który oprócz tego, że jest gatunkiem literackim i estetyką, jest także ruchem zrodzonym w latach 1910. tego wieku. Andrew Dana Hudson, pisarz i członek Centrum Nauki i Wyobraźni na Uniwersytecie w Arizonie, nazywa go "wspólnym wysiłkiem na rzecz wyobrażenia sobie i zaprojektowania świata dobrobytu, pokoju, zrównoważonego rozwoju i piękna, osiągalnego dzięki temu, co mamy i z miejsca, w którym jesteśmy teraz".

Solarpunk wyobraża sobie zatem lepszą przyszłość i buduje strategie operacyjne, aby ją umożliwić, wspierając nastroje i żądania kolektywnego, organicznego, sprawiedliwego, ekologicznego i inkluzywnego postępu. Woli nadzieję od optymizmu, rozumiejąc ją jako nadzieję na lepszą przyszłość i konkretną możliwość jej zbudowania. Solarpunk wyobraża sobie inne zdeurbanizowane społeczeństwa, w których natura nie jest już wypierana z granic, ale staje się korzeniem przyszłych miast. Ruch chce zaoferować nie ostrzeżenia, ale rozwiązania, na przykład, aby wygodnie żyć nawet bez paliw kopalnych, sprawiedliwie zarządzać niedoborem zasobów naturalnych i być bardziej odpowiedzialnym wobec naszych bliźnich i planety, którą zamieszkujemy. "Pod względem estetycznym Solarpunk przenosi naturę z powrotem do centrum i patrzy na nią w przemyślany sposób, który różni się od tego, co robiono ostatnio. (...) Biomimikra, inspiracja i wykorzystanie inspirowanych naturą materiałów, wzorów i modeli, polega na włączaniu lub łączeniu takich elementów z infrastrukturą miejską, budynkami publicznymi i prywatnymi oraz tkaninami

odzieżowymi. Zamiast reprezentować naturę za pomocą sztucznych narzędzi, naśladuje się jej naturalne procesy.

Młodzi ludzie martwią się o środowisko, ale czują się bezsilni

Ponieważ młodzi ludzie mogą być mniej obecni lub widoczni na arenie politycznej, często są postrzegani jako niezainteresowani i niezaangażowani w uczestnictwo w życiu społecznym jako obywatele. Jednak często czują się zaniepokojeni kwestiami społecznymi i można argumentować, że angażują się na inne sposoby niż tradycyjne środki instytucjonalne, na przykład w mediach społecznościowych lub poprzez swoje wybory konsumenckie. Jednym z obszarów, w którym młodzi ludzie mogą angażować się w inny sposób i który faktycznie ich dotyczy, jest środowisko i zmiany klimatu.

Od lata 2018 r. troska młodych ludzi o środowisko i kwestie związane ze zmianami klimatu stała się jeszcze bardziej widoczna niż wcześniej dzięki strajkom szkolnym Fridays for Future i późniejszym ruchom.

Badanie #ClimateOfChange (Dunne & Bijwaard, 2021), przeprowadzone przez IPSOS i finansowane przez Komisję Europejską, objęło ponad 22 000 młodych ludzi z 23 krajów UE w 2020 r. i ujawniło, że prawie połowa z nich (46%) uważa zmiany klimatu za jeden z najpoważniejszych problemów, przed którymi stoi świat, a drugim jest degradacja środowiska (44%), nawet jeśli badanie zostało przeprowadzone w środku pandemii COVID-19.

Ponadto, zgodnie z globalną oceną kompetencji PISA 2018, 79% 15-latków w krajach OECD jest świadomych zmian klimatu i potrzeby podjęcia działań w celu ich rozwiązania (79%). Jeśli jednak są tego świadomi, średnio tylko 57% uważa, że może coś zrobić w tej sprawie.

Kluczem może być edukacja młodych ludzi i wspieranie ich poczucia sprawczości.

W związku z tym w raporcie zauważono, że młodzi ludzie potrzebują "poczucia upodmiotowienia i sprawczości, aby dokonać prawdziwej zmiany" (Schleicher, 2021). Potrzeba ta jest dodatkowo wspierana przez Komisję Europejską, która uznała pozytywne podejście do nauczania o środowisku i zmianach klimatu za klucz do zapewnienia uczniom poczucia sprawczości (Komisja Europejska, 2022). Zapewnienie uczniom poczucia sprawczości i kierowanie ich w stronę bardziej pozytywnego podejścia może być kluczem do walki z lękiem ekologicznym, ponieważ ujęcie tematów związanych ze środowiskiem i zmianami klimatu wyłącznie w negatywnym dyskursie może wywołać u uczniów niepokój i sprawić, że poczują się bezsilni w działaniu (INSERM, 2022).

Przeprowadzono badanie opinii publicznej w celu opracowania zalecenia Rady Europejskiej w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważonego rozwoju środowiska, które wskazuje na kluczową rolę edukacji i szkoleń w pomaganiu ludziom w zrozumieniu i podejmowaniu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju środowiska, ponieważ edukacja i szkolenia zostały uznane za najważniejszy sektor przez 71% respondentów, wyprzedzając organy publiczne i rządy (56%) oraz media (34%) (Komisja Europejska, 2022).

Zalecenia KE uwzględniają również zaangażowanie młodzieży i zajęcia na świeżym powietrzu jako środki edukacji ekologicznej, które ujawniają potencjalny wpływ tworzenia zasobów do nauczania, uczenia się i myślenia o środowisku i zmianach klimatu na wszystkie dziedziny.

Gdzie w tym kontekście spotykają się praca z młodzieżą, edukacja ekologiczna, agencja oraz utopia i dystopia?

Jak utopie i dystopie mogą zachęcić młodych ludzi do działania na rzecz środowiska i zmian klimatu?

Wykorzystywanie utopii i dystopii jako narzędzi do edukowania młodzieży na temat środowiska i zmian klimatu może początkowo wydawać się sprzeczne z intuicją. W końcu, czy utopie nie są zbyt doskonałe, by przenieść je do realnego świata, a dystopie zbyt negatywne, by inspirować do pozytywnych działań? Czy utopia i dystopia nie niosą ze sobą ryzyka nadmiernego upraszczania rzeczy, czy to wiedzy środowiskowej, czy politycznej? Czy te koncepcje nie są zbyt manichejskie?

Fikcja może służyć jako bardziej neutralny grunt do dyskusji

Po pierwsze, przypomnijmy sobie definicję utopii i dystopii wprowadzone wcześniej. Obie są fikcjami, których celem jest wspieranie nas w odkrywaniu, jakie mogą być dobre lub złe rzeczy, jak dobre pomysły mogą stać się złe lub jak złe sytuacje mogą inspirować do działania. Sugerujemy, że ponieważ utopie i dystopie są fikcją, mogą w rzeczywistości stanowić bardziej neutralny grunt do debaty i dyskusji.

Młodzi ludzie żyją w erze ciągłego dostępu do informacji, ale jest to również era wyzwań związanych z tym, jak sobie z nimi radzić. Fake newsy są wszechobecne, dyskurs polityczny staje się coraz bardziej spolaryzowany, a zaufanie do nauki wydaje się opierać na ideologii. W tym kontekście nie tylko umiejętności krytyczne młodych ludzi są nieustannie wystawiane na próbę, ale wszystkie ich wybory lub opinie polityczne mogą prowadzić do etykietowania ich przez innych, czy to ich przyjaciół, rodzinę, szkołę i nauczycieli, czy pracodawców. Dlatego trudno jest zadawać pytania dotyczące kwestii polaryzujących, takich jak te związane ze środowiskiem i zmianami klimatu, lub opowiadać się za lub przeciw czemuś w obawie przed reakcją.

Odpowiednio wprowadzona fikcja może stanowić bardziej neutralną podstawę do zgłębiania tematów związanych ze środowiskiem i zmianami klimatu. Po pierwsze, w fikcji nikt nie wie więcej niż inni: jeśli grupa ogląda film lub czyta książkę, przedstawia się im skończony świat, który może być łatwiejszy do

zrozumienia niż nasza rzeczywistość. Dotyczy to nawet rozbudowanych wszechświatów z długimi fabułami, ponieważ możliwe jest wyjaśnienie sytuacji w ramach książki, odcinka lub filmu.

Po drugie, wynikające z pierwszego punktu, upraszczanie reprezentacji jest w porządku, przynajmniej w celu umożliwienia pierwszego przeczytania lub zrozumienia historii. Pozwala to tym, którzy mogą nie czuć się komfortowo lub nie są przygotowani do podjęcia danego tematu, podjąć ryzyko zbadania go bez ciągłego zastanawiania się, czy mają rację, czy nie w swoich założeniach i czują, że mogą zostać za nie osądzeni.

Po drugie, podczas gdy przedstawione postacie i sytuacje mogą być podobne do rzeczywistości, wykorzystanie fikcyjnych przykładów pozwala nam zbadać mniej osobiste sytuacje, co może sprzyjać spokojniejszemu dialogowi między młodymi ludźmi, którzy mają różne opinie.

Fikcja może obniżyć barierę dla wiedzy naukowej

To, co może wyróżniać edukację w zakresie środowiska i zmian klimatycznych spośród innych obszarów obywatelstwa, to fakt, że wymagają one podstawowej wiedzy z zakresu nauk ścisłych. Mowa o "naukach" w liczbie mnogiej, ponieważ tematy związane ze środowiskiem i zmianami klimatu wymagają wiedzy ze wszystkich dziedzin nauk ścisłych i inżynierskich: biologii, nauk o ziemi, energii, gospodarki odpadami, chemii itp.

W związku z tym chcielibyśmy dodać, że edukacja ekologiczna jest również kwestią włączenia: wyniki PISA 2018 ujawniły, że 15-latkowie, którzy uzyskali najwyższe wyniki w pytaniach z zakresu nauk o środowisku, byli najbardziej zaznajomieni ze złożonymi kwestiami środowiskowymi. Kontrastuje to z uczniami o niższych osiągnięciach w naukach ścisłych, którzy "często zgłaszali niemal naiwny optymizm, że wyzwania środowiskowe znikną w przyszłości" (Schleicher, 2021).

Dlatego też wykorzystanie fikcji po raz kolejny pozwala nam uprościć poruszane tematy. Na przykład, jeśli historia opiera się na fakcie, że zanieczyszczenie środowiska przez złą korporację powoduje, że ludzie w określonych obszarach chorują, czytelnik nie musi eliminować innych podstawowych kwestii, które mogą przyczynić się do uzasadnienia, że ludzie chorują z innych powodów, przynajmniej w

granicach tej historii. Dlatego grupa o różnych umiejętnościach w zakresie nauk ścisłych może współpracować w fikcyjnym kontekście.

Z kolei zgłębianie tematów naukowych może umożliwić młodym ludziom zdobycie bardziej gruntowej wiedzy.

Ostrzeżenie przed ryzykiem uproszczenia i heroizacji

Jednym z ograniczeń, o których muszą pamiętać nauczyciele i sama młodzież, jest jednak to, że młodzi ludzie nie powinni zajmować się rzeczywistymi problemami tylko przez pryzmat nadmiernego uproszczenia (dobro kontra zło) lub ujmować wszystkie historie w ramy heroizacji.

Trenerzy i sami młodzi ludzie powinni opierać się na utopijnych i dystopijnych inspiracjach, aby krytycznie przeanalizować, co mogą wybrać z obu stron i co jest pożądane i osiągalne w prawdziwym życiu. Mogą one działać jak lustra, przez które możemy badać możliwe przyszłości i dążyć do nich lub ich unikać.

Dodatkowym ryzykiem związanym z uproszczeniem jest heroizacja. Loewen definiuje heroizację jako proces opowiadania historii, w którym ludzie są przekształceni w bohaterów, którzy tworzą historię, i przedstawiają tych ludzi jako "doskonałe stworzenia bez konfliktów, bólu, wiarygodności czy ludzkiego zainteresowania" (Loewen, 1995). Podejście to można łatwo podkreślić w mediach społecznościowych, które rozwijają się dzięki wybitnym historiom. Chociaż nie należy umniejszać zasług tych, którzy mogą być postrzegani jako "bohaterowie", nie należy ich również przedstawiać jako nieosiągalnych idealnych celów. Na przykład w dziedzinie aktywizmu środowiskowego postać Greta Thunberg jest często heroizowana lub wręcz przeciwnie, oczerniana. W ostatecznym rozrachunku młodzi ludzie powinni pamiętać, że ona i wszyscy inni aktywiści w dowolnej dziedzinie są tylko ludźmi i mają zarówno zalety, jak i wady.

Innym ryzykiem związanym z heroizacją jest to, że młodzi ludzie mogą porównywać swoje działania lub projekty z innymi i czuć się zniechęceni, jeśli nie osiągną tego, co uważają za wielkie rzeczy, tak szybko, jak zrobili to inni, zgodnie z historią opowiadaną o nich w mediach społecznościowych. Aby uporać się z tym ryzykiem, najlepiej jest unikać patrzenia tylko na wielkie osobowości, ale raczej skupić

się na ich (lub innych) projekcie. Może to pomóc tym, którzy mogą nie być pewni siebie, aby nadal angażować się w projekty, nawet jeśli nie czują, że ich wkład w jakąkolwiek inicjatywę będzie miał wpływ na cały świat, który trafi na pierwsze strony gazet.

Chociaż nie należy ignorować tych zagrożeń, nie stanowią one całkowitej przeszkody w wykorzystywaniu utopii i dystopii w szkoleniach i pracy z młodzieżą, ale trenerzy i młodzież powinni o nich pamiętać, aby zachować krytycyzm i pracować w konstruktywny sposób dostosowany do zakresu ich projektu.

WNIOSKI

W niniejszym podręczniku zbadaliśmy pochodzenie i ewolucję pojęć utopii i dystopii, ich odniesienia kulturowe w kontekstach krajów partnerskich projektu oraz ich wykorzystanie w dziedzinie pedagogiki.

Co więcej, dzięki tej perspektywie zobaczyliśmy również, w jaki sposób koncepcje te można z pożytkiem zastosować w niektórych konkretnych obszarach: polityce i uczestnictwie obywatelskim, walce z dyskryminacją oraz zmianach środowiskowych i klimatycznych, a także w jaki sposób utopia musi rozważać obszary integracji.

Jednym z głównych celów "EUtopii" jest zebranie narzędzi i działań przybliżających młodych ludzi do aktywnego zaangażowania i uczestnictwa poprzez koncepcje utopii i dystopii.

W rzeczywistości współczesne ścieżki edukacyjne wciąż pozostawiają zbyt mało miejsca na utopie. A przecież w edukacji nie ma nic poważniejszego niż utopia.

Dla młodych ludzi praca z utopiami oznacza możliwość wzięcia udziału w działaniach, które wychodząc od obserwacji świata i świadomości jego kondycji i problemów, prowadzą do działania, do tworzenia projektów, które mogą zmienić świat, zmieniając zasady uważane przez samych młodych ludzi za najbardziej niesprawiedliwe, doświadczając także złożoności procesów decyzyjnych.

Zamiast tego konieczne jest, aby młodzi ludzie widzieli utopie w działaniu, co pozwala im poczuć się jak agenci zmian.

Pedagogika "działania tutaj" obejmuje pedagogikę "czynu", zagłębiając się w stopnie świadomości młodych ludzi.

Dzięki utopijnym projektom, nie tylko wyobrażasz sobie, ale również działasz.

Wymiar szkoleniowy jest ściśle powiązany ze stopniem aktywnego zaangażowania młodych ludzi. Jest to więź, której nie można rozdzielić, są to dwie uzupełniające się praktyki; połączenie, które zawiera całe pedagogiczne znaczenie utopii.

Z tego powodu konieczne jest, aby młodzi ludzie byli wspierani i prowadzeni przez odpowiednio przeszkolonych opiekunów, młodych profesjonalistów, których zadaniem jest zachęcanie innych młodych ludzi do zaangażowania się nawet w drobne działania.

Projekt ten jest zasadniczo skierowany do młodych ludzi. Jednak w utopiach nie może obowiązywać czysto pokoleniowa logika.

Ten projekt powinien być również globalny, dla wszystkich. I właśnie dlatego, że należy do wszystkich, młodzi ludzie mają równą godność, nie są mniejszością, ale mają pełne prawo być tam, teraz, dzisiaj, gotowi do zmian. Jest to wyzwanie dla społeczności lokalnych, poszczególnych krajów, całej Europy, ale także dla społeczności globalnej.

Utopie działają, ponieważ nie są kolejną grą, kolejną "dedykowaną przestrzenią", ale dlatego, że są poważnym założeniem zbiorowej odpowiedzialności, która zaczyna się od młodszych pokoleń, ale obejmuje wszystkich, bez wyjątku.

BIBLIOGRAFIA:

Antonio Papisca, Il diritto della Dignità umana, Marsilio Editori 2010

Benni, S. (1993) "Elianto"

Access to rights - Youth - www.coe.int. (n.d.). Youth. <https://www.coe.int/en/web/youth/access-to-rights>

Bradbury, R. (1951). "Fahrenheit 451". Ballantine Books.

Bregman, Rutberg (2017). "Utopia for realists"

Callenbach, E. (1975). "Ecotopia". Banyan Tree Books.

Carraz, M. (2022, October 21). "Dossier: Qu'est-ce que la dystopie? (1/4 - Définition de la dystopie). SyFantasy.

<https://syfantasy.fr/dossiers/dossier-quest-ce-que-la-dystopie-1-4-definition-de-la-dystopie/#::-:text=Une%20d%C3%A9finition%20de%20la%20dystopie%20par%20les%20points%20communs%20de%20nationalismes%20etc%E2%80%A6>.

Casterman - Les Cités obscures. (n.d.). Casterman. <https://www.casterman.com/Bande-dessinee/Collections-series/bd-ado-adultes/les-cites-obscures>

CulturalStudiesleuven. (2019, October 29). Between Utopia and Dystopia. Cultural Studies Leuven.

<https://culturalstudiesleuven.net/2019/10/29/between-utopia-and-dystopia/>

CESIE. (2019, November 15). Inclusive Youth Work Practices and Approaches - CESIE.

<https://cesie.org/en/studies/inclusive-youth-work-practices-and-approaches/>

CNC (Centre national du cinéma et de l'image animée). (2021, March 4), "Comment la dystopie a marqué de cinéma français", https://www.cnc.fr/cinema/actualites/comment-la-dystopie-a-marque-le-cinema-francais_946421

Code of Ethics - The Institute for Youth Work - Membership. (2021, March 6). Institute for Youth Work.

<https://iyw.org.uk/code-of-ethics/>

Cuarón A. (Director). (2006). "Children of Men" [Film]. Universal Pictures

Damasio, A. (1999). "La Zone du dehors". Cylibris.

Deléage, J. (2008). Utopies et dystopies écologiques. Écologie & politique, 37, 33-43.

<https://doi.org/10.3917/ecopo.037.0033>

Dunne A., Bijwaard D. (2021), Pan-European Survey: Main multi-country report. IPSOS-Multi-Country-Report-complete.FINAL_.pdf (kinstacdn.com)

Ernest Callenbach, Ecotopia, Castelvechi 2012

Ernst Bloch, Il principio speranza, Mimesis 2019

EU Anti-Discrimination Law. (n.d.). <https://era-comm.eu/eu-anti-discrimination-law/>

- European Youth Forum. (2014). Discrimination. Retrieved June 29, 2023, from <https://tools.youthforum.org/policy-library/wp-content/uploads/2021/04/Multiple-discrimination-and-young-people-in-Europe.pdf>
- Fandor Channel, (2017, July 23). "The Greatest Dystopian Films of All Time", YouTube, https://www.youtube.com/watch?v=-l-YhJ9-_B4
- Farkas, D. (2019). Utópia vagy apátia?
- Feldmár, András (2020) "A tudatállapotok szivárványa"
- Finnegan L. (Director). (2019). "Vivarium" [Film]. Vertigo Releasing and Wildcard Distribution
- Fleischer, R. (Director). (1973). "Soylent Green". [Film]. Metro-Goldwyn-Mayer.
- François Schuiten and Benoît Peeters , 1982, Les Cités obscures
- Godard, J-L. (Director). (1965). "Alphaville, une étranger aventure de Lemmy Caution" [Film]. Athos Film.
- Green, Emma (2017). "Seeking an Escape From Trump's America"
<https://www.theatlantic.com/politics/archive/2017/01/anarchism-intentional-communities-trump/513086/>
- Grimbaudo, G. (2021) "Utopia e illusione in immagine nella letteratura di Italo Calvino"
- Guzzanti, S. (2021) "2119 - La disfatta dei Sapiens"
- Harrison, H., (966). "Make Room! Make Room!". Doubleday.
- Home - Europe goes local. (2022, July 25). Europe Goes Local. <https://europegoeslocal.eu/home/>
- Huxley, A. (1931). "The Brave New World". Chatto & Windus.
- Inclusiveness: Building Stronger Connections. (n.d.). Youth Work Professionals - ACT for Youth. https://actforyouth.net/youth_development/professionals/inclusiveness.cfm
- INSERM Press Office (2022, January 14th) 'L'éco-anxiété, une maladie mentale, vraiment ?', inserm.fr. Available at: <https://presse.inserm.fr/en/leco-anxiete-une-maladie-mentale-vraiment-2/44466/>
- Jacques Sternberg. (1956) La sortie est au fond de l'espace
- Krasicki I. (1776). "Mikolaja Doswiadczynskiego przypadki". (n.d.)
- Krasinski Z. (1835). "Nie-Boska Komedia". Noir sur blanc.
- La sortie est au fond de l'espace - Jacques Sternberg - Babelio. (n.d.). Babelio. <https://www.babelio.com/livres/Sternberg-La-sortie-est-au-fond-de-lespace/234572>
- Lawrence F . Ross G. (Directors). (2012). "The Hunger Games" [Film]. Lionsgate
- Lem S. (1955). "Obłok Magellan". Iskry.
- LibGuides: Dystopias & Utopias: Utopias. (n.d.). <https://libraryguides.mdc.edu/topias#:-:text=Characteristics%20of%20a%20Utopian%20Society&text=Citizens%20have%20no%20fear%20of%20the%20outside%20world.&text=Citizens%20live%20in%20a%20harm>

[onious%20state.&text=The%20natural%20world%20is%20embraced%20and%20revered.&text=Citizens%20embrace%20social%20and%20moral%20ideals.](#)

Loewen, J.W. (1995) *Lies My Teacher Told Me: Everything Your American History Textbook Got Wrong*. The New Press, New York.

Luneau, A. (2020, April 1). "Lisez "Ecotopia" de Ernest Callenbach, une façon de (re)penser le monde d'aujourd'hui...", Radio France, France Culture. <https://www.radiofrance.fr/franceculture/lisez-ecotopia-de-ernest-callenbach-une-facon-de-re-penser-le-monde-d-aujourd-hui-3590826>

Machulski J. (Director). (1984). "Seksmisja". Zespół Filmowy Kadr.

Madách; Imre (1862) : "Az ember tragédiája"

Mantel, M. (2021, June 10). "L'écologie dans la science-fiction cinématographique". La Fabrique Ecologique. <https://www.lafabriqueecologique.fr/lecologie-dans-la-science-fiction-cinematographique/>

Miami Dade College, (2019, August 28). "Dystopias & Utopias: Dystopias", <https://libraryguides.mdc.edu/c.php?g=957851&p=6914808>

Minard, C. (2007). "Le dernier Monde". Denoël.

Mór; Jókai (1872): "Az aranyember"

More, Thomas (1551). "Utopia"

Mourgues, E. (2022, November 7). ""Soleil Vert", il y a 50 ans la science-fiction avat prédit 2022". Radio France, France Culture. <https://www.radiofrance.fr/franceculture/soleil-vert-il-y-a-50-ans-la-science-fiction-avait-predit-2022-1985152>

Mugnier, P. (2021, January). "Utopia and Dystopia as Critical Representations of Reality", Between Anxiety and Hope Two Fundamental Aspects of the Human Condition, n°02, Humanities Arts & Society Magazine <https://humanitiesartsandsociety.org/magazine/utopia-and-dystopia-as-critical-representations-of-reality/>

Non-discrimination. (n.d.). European Commission. https://commission.europa.eu/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/know-your-rights/equality/non-discrimination_en

Ogilvie, G., Miller, G. (Directors). (1979). "Mad Max" [Film]. Kennedy Miller Productions.

Orwell, G. (1949). "1984". Secker and Warburg.

Rabelais, F. (1534). "Gargantua".

Radio France, (2023, January 4). , "La dystopie, entre peur et fascination", Zoom zoom zen radio podcast from France Inter, <https://www.radiofrance.fr/franceinter/podcasts/zoom-zoom-zen/zoom-zoom-zen-du-mercredi-04-janvier-2023-8904987>

Rizzarelli, G. (2002) "La città di carta e inchiostro: «Le città invisibili» di Italo Calvino e la letteratura utopica"

Robin E. (2016 May 19). "Littérature young adult, dystopie et société de l'information".

<https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-01401375/document>

Sapochnik, M. (2018). "Altered Carbon" [Serie]. Skydance Media, Mythology Entertainment.

Schleicher, A. (2021), Green at fifteen – what schools can do to support the climate.

<https://oecdutoday.com/green-at-fifteen-schools-support-climate/>

Schyns, M. (2021, January 12). 14 Belgian cult movies you have to watch at least once in a lifetime -. Imagine Belgium. <https://imaginebelgium.be/en/14-belgian-cult-films-you-have-to-watch-at-least-once-in-a-lifetime/>

Vivarium - Urban Horror Dystopia directed by Lorcan Finnegan. (n.d.). <https://www.duart.hr/news/jesse-eisenberg-and-imogene-pots-in-ireland-danmark-belgium-co-production>

Serreau, C. (Director). (1996). "La Belle Verte". [Film]. Les Films Alain Sarde.

Silvano Agosti, Lettere dalla Kirghisia, L'Immagine Edizioni 2004

Szathmáry; Sándor (1941) : "Kazohinia"

The Editors of Encyclopaedia Britannica. (1998, 20 juli). Utopia | Definition, Examples, & Facts. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/utopia>

Tisdall, N. (2016, November 4). Postcard from Belgium: the birthplace of utopia. Financial Times.

<https://www.ft.com/content/2f94aa6a-a0f8-11e6-891e-abe238dee8e2>

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development | Department of Economic and Social Affairs. (n.d.). <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Uda, K., Miyamoto, M.S., H., Fukazawa, T., Nagamine, T. (1999) "One Piece". [Anime]. Toei Animation.

Van Dormael J. (Director). (2009). "Mr Nobody" [Film]. Belga Films

Villeneuve, D. (2021). "Dune". [Film]. Legendary Pictures.

Voltaire. (1759). "Candide ou l'Optimisme".

Weir P. (Director). (1998). "The Truman Show" [Film]. Paramount Pictures

Wells, H.G. (1905). "Modern Utopia"

What is Youth Work – NYA. (n.d.). <https://www.nya.org.uk/career-in-youth-work/what-is-youth-work/#:-:text=Youth%20work%20values&text=Utilising%20young%20people's%20view%20of,stronger%20relationships%20and%20collective%20identities.>

Youth work - Youth - www.coe.int. (n.d.). Youth. <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work>

YOUTH WORK FOR INCLUSION OF YOUNG PEOPLE WITH DISABILITIES. (n.d.). SALTO-YOUTH. Retrieved June 21, 2023, from <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2775/YOUTH%20WORK%20FOR%20INCLUSION%20OF%20YPD.pdf>

Zamiatine, E. (1920). "We". Gallimard.

ZAŁĄCZNIK – KULTUROWE ODNIESIENIA DYSTOPII I UTOPII

- Alexis Sweet, Laszlo Barbo, 2023, "The Fantastic 5" [Series], RTI – Lux Vide
- Andrew Stanton, 2008, "Wall-E", Pixar Animation Studios, Walt Disney Pictures.
- Atwood, Margaret, 1939-. The Handmaid's Tale. New York: Anchor Books, a division of Penguin Random House LLC, 1998.
- Beethoven, L. (1824) Symphony No.9 "Ode to Joy" (also known as the anthem of Europe)
- Bethesda Game Studios. (2015). *Fallout 4* [Video game]. Bethesda Softworks.
- Bosch Hieronymus. "The Garden of Earthly Delights." 1490-1500. Grisaille, Oil on oak panel. 185.8cm x 390 cm. Prado, Madrid. Museo del Prado
- Charlie Brooker, Annabel Jones, 2011, "Black Mirror" [series], Charlie Brooker, Annabel Jones
- Edoardo Bennato, 1980, "L'isola che non c'è" [Song], SONY BMG MUSIC ENTERTAINMENT
- Huxley, A. (2010). Brave new world. Vintage.
- James DeMonaco, 2013, "American Nightmare" [Film], Blumhouse Productions.
- John Lennon (1971). Imagine. Imagine, Ascot Sound, Record Plant East, New York City, Apple
- Lem, S. (1970). Solaris. Harvest/HBJ.
- Lowry, L. (2014). The Giver. HarperCollins.
- Niccol, A. (1998) The Truman Show [Film] Scott Rudin Productions.
- Orwell, G. (1946). Animal farm. New York, NY: Harcourt.
- Orwell, G. (1949). Nineteen Eighty-Four. Penguin Classics.
- Plato (c.375 BC) Republic
- Riccardo Milani, 2013, "Welcome President!" [Film]
- Riccardo Milani, 2024, "A world apart" [Film], Medusa
- Swift, Jonathan, 1667-1745. Gulliver's Travels. New York: Harper, 1950.
- Sydney Sibilia, 2020, "Roses Island" [Film], 01 Distribution
- U2 (1987) "Where the Streets Have No Name" The Joshua Tree, Windmill Lane Studios [Song]

-
- Ubisoft, 2020, "Watch Dogs: Legion" [Video Game], Ubisoft.
 - Vasarely, V. (1970) "Plasti-cité"
 - Zep, 2022, "Ce que nous sommes", Rue de Sèvres.

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Finansowane przez Unię Europejską. Poglądy i opinie wyrażone są jednak wyłącznie poglądami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

